

GLOBAL EDUCATION
ACTIVE RESPONSE
PROTECTION OF HUMAN RIGHTS
DEMOCRATIC VALUES
INTERCULTURAL SOCIETIES

Učni načrt GEAR: vzpostavljanje vključujočega medkulturnega okolja z globalno državljansko vzgojo

---

Vsebina

Uvod k učnemu načrtu	3
1. Projekt GEAR: kaj, kdo, kje, kdaj in zakaj?	4
2. Zakaj smo se lotili tega projekta: teoretična podlaga učnega načrta	5
3. Rezultati izobraževanja	9
4. Metodologija	12
5. Spremljanje in vrednotenje	13
Dodatek 1. Primeri dejavnosti	15
Aktivnosti (izobraževalni viri) za spoznavanje in ogrevanje	16
<i>Kdo je tukaj?</i>	16
<i>Beseda in simbol</i>	16
<i>Počakaj ... kako ti je že ime?</i>	17
<i>Človeška tombola</i>	17
<i>Mreža vprašanj</i>	18
<i>Storite kaj – slon, opekač ali pralni stroj!</i>	18
<i>Komunikacija in sodelovanje</i>	19
<i>Ali se strinjamo ali ne strinjamo?</i>	19
<i>Prsti in možgani</i>	19
<i>Konj pred hribom</i>	19
<i>Risarski namigi</i>	20
<i>Misija nemogoče: igranje vlog in timsko delo</i>	21
<i>Ustvarjanje lastnega otoka: moje potrebe glede na potrebe in možnosti drugih</i>	23
<i>Aktivnost plemena</i>	25
<i>Izražanje čustev in pravil</i>	28
<i>Zbiranje balonov</i>	28
<i>Življenjska raznolikost</i>	30
<i>Kakšne so naše podobnosti in razlike?</i>	30
<i>Kdo je na sliki?</i>	30
<i>Seznam želja na zapuščenem otoku</i>	34
<i>Poiščite svojo pomarančo</i>	35
<i>Razvrščanje v skupine po barvah pik</i>	35
<i>Ugibanje o učiteljih</i>	36
<i>Družinska fotografija</i>	37
<i>Korak za korakom</i>	37
<i>Aktivno državljanstvo in pobuda</i>	39
<i>Aktivni mladi – zakaj biti aktivni?</i>	39
<i>Upravljanje države</i>	39
<i>Pravični med narodi</i>	41
<i>Dramska uprizoritev državljanske udeležbe</i>	41
Dodatek 2. Viri	43

Uvod k učnemu načrtu

Zahvaljujemo se vam, da ste posegli po tem učnem načrtu in upamo, da vam bo koristil pri vašem delu. Učni načrt, predstavljen tukaj, je sestavljen iz več aktivnosti, ki so bile izvedene v okviru projekta GEAR, ki ga je financiral program Evropske komisije Erasmus+. S tem projektom smo opolnomočili tako učitelje kot tudi mladino za državljansko vzgojo, medsebojno razumevanje, strpnost, enakopravnost/enakost, nenasilno komunikacijo, medkulturnost in timsko delo.

Učni načrt je razdeljen na več delov. V prvem delu so informacije o projektu GEAR skupaj s predstavitvijo teorij, na katerih je učni načrt utemeljen, s poudarkom na pomembnosti izvajanja učnega načrta. Drugi del je sestavljen iz izobraževalnih rezultatov, ki jih učitelji in dijaki lahko pridobijo pri izvajanju tega učnega načrta. Izobraževalni rezultati so razvrščeni po ciljnih skupinah, tako da boste lažje našli tisto, kar potrebujete.

Poleg tega je pomembno omeniti, da ta učni načrt opisuje uporabljene metodologije, ki so se v šolskem okolju pokazale kot uspešne. V zadnjem delu učnega načrta je opisan postopek spremljanja in vrednotenja, hkrati pa so podani primeri ocenjevanja znanj, pridobljenih s programom usposabljanja.

Ta učni načrt vsebuje vsebine tako izobraževanja učiteljev kot tudi programa izmenjave mladih, saj so lahko koristne za različne nevladne organizacije, šole in druge institucije, ki ga bodo lahko izvajale v prihodnosti. Zato so priloge učnega načrta dodatna vrednost teoretičnim konceptom, metodologiji in vrednotenju praks spremljanja.

V prvem dodatku lahko najdete primere aktivnosti, ki jih je mogoče uporabiti bodisi z učitelji ali mladimi v različnih kontekstih. Dejavnosti, izvedene v okviru projekta GEAR, so bile precej uspešne – vse ciljne skupine so menile, da so imele priložnost raziskati različne teme in da so bile slišane, kar je pomembno z vidika aktivnega državljanstva in zagotavljanja udeležencem priložnosti, da pojasnijo svoja mnenja in premislijo o njih. V tem dodatku lahko najdete različne vaje in dodatne liste, ki vam lahko pomagajo pri izvajanju aktivnosti. Predstavljeni so tudi praktični nasveti in časovni okvir za vsako vajo znotraj posamezne aktivnosti.

V drugem dodatku je seznam koristnih virov, po katerih lahko posežete v prihodnosti – knjige, priročniki in članki, pa tudi praktični viri, ki že obstajajo na tem področju.

Upamo, da vam bo ta učni načrt koristen pri vašem delu! Hkrati bomo veseli vsake povratne informacije. Če se torej odločite za izvajanje katerekoli aktivnosti iz tega učnega načrta ali se odločite za izvajanje celotnega učnega načrta, nam pošljite svoje mnenje o tem, kako bi ga lahko izboljšali.

Želimo vam vso srečo pri izvajanju učnega načrta!

Ekipa GEAR¹

---

¹ Avtorice in avtorji: Martina Horvat, Domagoj Morić, Dražen Hoffmann, Ivana Milas, Edurne Grau, Veronika Bajt, Marta Desantis in Veton Zekolli. Avtor prevoda v slovenščino je Dean Zagorac.

1. Projekt GEAR: kaj, kdo, kje, kdaj in zakaj?

GEAR pomeni: *Global Education and Active Response for the Protection of Human Rights, Inclusion and Democratic Values in Intercultural Societies* (Globalno izobraževanje in aktivno delovanje za varstvo človekovih pravic, vključenost in demokratične vrednote v medkulturnih družbah).

Cilj projekta **GEAR** je okrepiti medkulturno razumevanje ob sodelovanju civilnodružbenih organizacij s šolami, učitelji in dijaki. Na podlagi obstoječih programov, ki spodbujajo socialno vključenost, državljsko vzgojo in medkulturno izobraževanje, projekt spodbuja izmenjavo, izboljšanje in nadgradnjo obstoječih najboljših praks globalnega, državljskega in medkulturnega učenja med šolami na lokalni, regionalni, nacionalni in transnacionalni ravni.

Projekt združuje šole in organizacije iz Hrvaške, Italije, Makedonije, Slovenije in Španije. Čeprav imajo nekateri obstoječi izobraževalni programi tradicijo izvajanja na nacionalnih ravneh v vsaki državi, bodo okrepljeni, nadgrajeni in razširjeni s čezmejnimi sodelovanjem partnerjev in z učenjem iz najboljših primerov, ki bodo raziskani in predstavljeni v okviru projekta.

Naše čezmejno sodelovanje je bilo sestavljeno iz:

- razvoja skupnega učnega načrta GEAR za izgradnjo inkluzivnih medkulturnih okolij z globalnim, državljskim in medkulturnim izobraževanjem;
- krepitev obstoječih programov in dobre prakse, ki vključujejo sodelovanje šol in civilnodružbenih organizacij.

Aktivnosti projekta vključujejo:

- zagotavljanje kakovosti in nadgradnjo modulov izobraževanja/usposabljanja;
- izobraževanje učiteljev in drugih izobraževalnih delavcev na nacionalni ravni v vsaki partnerski državi ter čezmejno izmenjavo in izobraževanje za učitelje;
- usposabljanje za mlade v vsaki partnerski državi in čezmejne izmenjave mladih zagovornikov strpnosti in medkulturnosti;
- razvoj in izvajanje v šolah lastnih medkulturnih projektov ter projektov vključevanja ter solidarnostnih aktivnosti v svojih lokalnih skupnostih;
- spodbujanje nacionalnega in čezmejnega mreženja ter izmenjave dobrih praks prek partnerskih srečanj, šolskih izmenjav in konferenc.

Projekt GEAR poleg boljšega državljskega, medkulturnega in globalnega izobraževanja ter sodelovanja civilnodružbenih organizacij, učiteljev in dijakov pripomore k preprečevanju nasilne radikalizacije in k pospeševanju demokratičnih vrednot, temeljnih pravic, medkulturnega razumevanja in aktivnega državljanstva.

Projekt se financira iz programa Evropske unije Erasmus+.

Civilnodružbene organizacije, vključene v projekt, so GONG (Hrvaška), Nansen Dialog Centar (Hrvaška), Mirovni Inštitut (Slovenija), Gruppi di Solidarieta Internazionale Italia – GSI Italia (Italija), Fundación Educativa y Asistencial Cives (Španija) in Nansen Dialog Center Skopje

(Makedonija). V projektu so sodelovale naslednje šole: Ekonomska i turistička škola Daruvar, Osnovna škola Siniše Glavaševića, Osnovna škola Dalj (Hrvaška), OSTU Gostivar in MPS Liria (Makedonija).

2. Zakaj smo se lotili tega projekta: teoretična podlaga učnega načrta

Danes živimo v svetu hitrih sprememb, zato se spreminjajo tudi spretnosti, potrebne za uspeh v demokratični družbi. Gospodarstva se razvijajo, odpirajo se nova delovna mesta, zato doživljamo demografske spremembe in spremembe na trgu dela. Mladi morajo zato pridobiti nova znanja, veščine in vrednote, ki se jih ni mogoče naučiti v formalnem izobraževalnem sistemu.

Potrebne kompetence so: zavedanje drugih, razumevanje državljske angažiranosti in pomembnost aktivnega delovanja, skupaj s podjetniškimi veščinami in dobro komunikacijo z drugimi. Vse te veščine so bistvene za odgovorne in aktivne državljane, ki bodo razumeli razlike v svoji družbi in spodbujali socialno vključenost.

Evropska komisija se je leta 2006 odločila, da bo spodbujala in vključevala koncept »ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje v Evropski uniji«. Cilj učenja tega koncepta je, da mladi in odrasli ugotovijo, pri katerih veščinah je še prostor za izboljšanje in katere veščine morajo še v celoti razviti.

Da bi postali aktivni člani katerekoli evropske družbe, morajo biti posamezniki opremljeni z veščinami, ki jim bodo pomagale razumeti spremembe v družbi in razlike drugih. Zaradi potrebe po teh spretnostih je učni načrt utemeljen na naslednjih ključnih kompetencah:

- državljanske in socialne kompetence;
- medkulturne kompetence;
- komunikacijske kompetence;
- ustvarjalnost in smisel za pobudo.

Omeniti je treba, da bodo učitelji in mladostniki z uporabo tega učnega načrta razvijali tudi druge kompetence, kot je na primer kulturna zavest. Ta učni načrt pa je vendarle utemeljen na štirih omenjenih kompetencah. Pomagajo pri **razvoju znanja, spretnosti, vrednot in odnosov, potrebnih za zagotavljanje pravičnega in trajnostnega sveta, v katerem ima vsakdo pravico, da izpolni svoj potencial.**

V nadaljevanju bodo predstavljeni koncepti in teoretično ozadje vsake kompetence, s čimer bomo podali širši pregled učnega načrta, ki je bil razvit v okviru projekta.

Državljske in socialne kompetence

Koncept državljanskih in socialnih kompetenc je bil nedavno dodatno razvit v več mednarodnih okvirih in raziskavah. Izkaže se, da se socialne izkušnje premikajo k posamičnim vrednotam in vprašanjem, povezanim s strpnostjo in spoštovanjem drugih. (Evropska komisija, 2018). Zato lahko državljanske kompetence mladim zagotovijo pomembna znanja in veščine, da postanejo aktivni člani družbe.

Državljske kompetence vključujejo tri povezane funkcionalne razsežnosti: državljansko znanje in razumevanje, državljanske veščine in kompetence ter državljanske vrednote in stališča. Te razsežnosti so poudarjene v Priporočilu Sveta Evrope za demokratično državljanstvo iz leta 2002 ter Listini Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično

državljanstvo in izobraževanje o človekovih pravicah iz leta 2010, saj je njihov pomen za krepitev vloge državljanov v pripravljenosti za dejavno sodelovanje na državljanskem, političnem, socialnem, gospodarskem, pravnem in kulturnem področju njihove družbe (Agencija za izobraževanje in usposabljanje učiteljev, 2012).

Državljanstvo in družbena kompetence so pomembni za aktivno življenje v skupnosti in za razvoj demokratične politične kulture. Višje ravni kompetenc so pozitivno povezane s pomembnimi prvini demokratične politične kulture, nekatere od njih pa so »večja skladnost političnih stališč in vrednot glede različnih političnih vprašanj in problemov, višja raven političnega zaupanja, nižje ravni politične odtujenosti, višje ravni normativne podpore demokraciji in višja stopnja pripravljenosti za politično udejstvovanje« (Galston, 2001, po Šalaj, 2005: 18). Bergan (2007) pojasnjuje, da je demokratična kultura odvisna od ustrezno razvitih zmožnosti, kot so: sposobnost analiziranja, sposobnost jasne predstavitve problema, sposobnost prepoznavanja alternativnih rešitev, sposobnost preučevanja problema iz različnih vidikov, sposobnost izstopiti iz okvirov lastnega stališča, sposobnost reševanja in preprečevanja sporov ter zmožnost sklepanja in njegove uporabe v praksi [2]. Državljanke kompetence se v šolah gradijo z državljanško vzgojo. Vloga neformalnega učenja je pomembna tudi za razvoj državljanke vzgoje. Več informacij o državljanški vzgoji lahko najdete v poročilu Eurydice o državljanški vzgoji v šolah v Evropi 2017 (Evropska komisija/EACEA/Eurydice, 2017).

Globalno državljanstvo in medkulturno izobraževanje sta pojma, ki se deloma prekrivata, v nekaj vidikih pa se tudi razlikujeta. Oba sta namenjena razvoju znanja, veščin, vrednot in odnosov, potrebnih za zagotavljanje pravičnega, trajnostnega sveta, v katerem ima vsakdo pravico, da izpolni svoj potencial.

Globalno izobraževanje je krovni izraz za pedagoške koncepte, povezane s stvarnostjo današnjega sveta. Zato gre za odprt, tekoč, večrazsežnostni koncept pravočasnega splošnega izobraževanja. Poleg tega se obravnava tudi kot kolektivni, celostni odziv na zgodovinski izziv podpiranja aktivnih svetovnih državljanov pri ustvarjanju in poustvarjanju drugačnega, enakopravnjšega, mirnega in trajnostnega sveta, ki je utemeljen na solidarnosti.

Kot je navedeno v Smernicah za globalno izobraževanje, je globalno izobraževanje perspektiva izobraževanja, ki izhaja iz dejstva, da ljudje danes živijo in delujejo v čedalje bolj globaliziranem svetu. Zato je za izobraževanje bistveno, da dijakom omogoči priložnost in jim da kompetence za samorefleksijo in delitev svojih stališč in vloge v globalni, medsebojno povezani družbi ter razumevanje in razpravljanje o kompleksnih odnosih med socialnimi, ekološkimi, političnimi in gospodarskimi vprašanji, da bi tako lahko osvojili nove načine razmišljanja in delovanja (Smernice za globalno izobraževanje, 2012: 10).

Globalno izobraževanje ponuja način za spremembe na lokalni ravni, ki vplivajo na globalne ravni v smislu gradnje državljanstva s pomočjo participativnih strategij in metod, tako da se ljudje naučijo prevzemati odgovornost, ki je ne morejo prepustiti le oblastem in drugim nosilcem odločanja. Toda pri globalnem izobraževanju ne gre le za globalne teme, svetovne probleme in načine iskanja rešitev za vse skupaj. Gre tudi za to, kako si zamisliti skupno prihodnost z boljšimi življenjskimi pogoji za vse, povezovanje lokalnih in globalnih perspektiv ter kako to vizijo uresničiti, začeniši z lastnim majhnim mestom v svetu. Transformativno učenje omogoča ljudem, da oblikujejo skupno vizijo za pravičnejši in trajnosten svet za vse. Osredinjenost na vrsto prihodnosti, ki jo želimo, je zato bistvena za tako preobrazbeno vizijo (Smernice za globalno izobraževanje, 2012: 14).

Globalno izobraževanje je namenjeno izobraževanju državljanov o socialni pravičnosti in trajnostnem razvoju, saj dijakom pomaga razumeti nekatere zapletene procese, ki vodijo do nasilja in konfliktov na individualni, kolektivni, nacionalni in globalni ravni, ter se zavedati nekaterih načinov, na katere je mogoče te konflikte preprečiti ali rešiti. S spodbujanjem

razumevanja različnih kultur ter pravičnejšega in enakopravnega sveta za vse lahko globalno izobraževanje pripomore k procesu oblikovanja vizij in ima lahko tudi vlogo pri ustvarjanju novih metod, pri čemer so družbena gibanja in procesi neformalnega učenja bistveni za ustvarjanje prostora za vrednote, vprašanja in pristope, ki niso osrednjega pomena za formalno učenje, in dajejo glas vsem ljudem, vključno s tistimi, potisnjenimi na rob družbe (Smernice za globalno izobraževanje, 2012: 14).

Poleg tega je treba omeniti, da je Svet Evrope razvil Kompetence za demokratično kulturo – konceptualni model kompetenc, ki jih morajo dijaki pridobiti, če želijo učinkovito sodelovati v kulturi demokracije in živeti mirno skupaj z drugimi v kulturno raznolikih demokratičnih družbah. Ta koncept je bil razvit na podlagi analize 101 sheme kompetenc. Avtorji so dodali še en sloj kompetenčnemu modelu – vedenje. Na podlagi Kompetenc za demokratično kulturo bi morali mladi razviti naslednja področja:

- **vrednote:** vrednotenje človekovega dostojanstva in človekovih pravic; vrednotenje kulturne raznolikosti; vrednotenje demokracije, pravičnosti, enakosti in pravne države;
- **odnosi:** odprtost do kulturne drugačnosti in drugih prepričanj, svetovnonazorskih pogledov in praks; spoštovanje; državljanska odgovornost; odgovornost; samoučinkovitost; strpnost do dvoumnosti;
- **spretnosti:** avtonomne učne spretnosti; spretnosti analitičnega in kritičnega mišljenja; spretnosti poslušanja in opazovanja; sočutje; prožnost in prilagodljivost; jezikovne, komunikacijske in večjezične spretnosti; spretnosti sodelovanja; spretnosti reševanja sporov;
- **znanje in kritično razumevanje:** znanje in kritično razumevanje sebe; znanje in kritično razumevanje jezika in komunikacije; znanje in kritično razumevanje sveta: politike, prava, človekovih pravic, kulture, kultur, veroizpovedi, zgodovine, javnih občil, gospodarstva, okolja in trajnostnega razvoja (Svet Evrope, 2016).

Pomemben del državljanske vzgoje je tudi poučevanje o aktivnem državljanstvu. To pomeni opremljanje mladih z orodji za razumevanje demokratičnih procesov. Pomeni tudi zagotavljanje znanja o tem, kaj lahko storijo za spremembe v lokalni skupnosti. Obstajajo različne oblike aktivnega državljanstva, med katerimi so lahko:

- organiziranje forumov in razpravljanje o problemih in potrebah v skupnosti;
- skupno ukrepanje prek civilne družbe in združevanja;
- prostovoljno delo;
- podpisovanje peticij, protestne dejavnosti in državljanska nepokorščina;
- sodelovanje na javnih srečanjih;
- sodelovanje na svetovalnih odborih, svetih učencev in otroških forumih.

Učni načrt GEAR je utemeljen na vseh teh konceptih in je namenjen spodbujanju aktivnega državljanstva med mladimi, pa tudi učiteljem, da izboljšajo svoje kompetence in na svojih šolah postanejo multiplikatorji.

Medkulturene kompetence

Odprtost do kulturne raznolikosti in medkulturnega razumevanja vključuje razumevanje lastne kulturne identitete znotraj lokalnega in nacionalnega konteksta, kjer so lahko jeziki, tradicije in družbeni odnosi enaki, podobni ali drugačni od lastne dediščine in izkušenj. Mesto tega razumevanja lastne kulturne identitete je tudi v svetu kulturne raznolikosti, ne glede na to, ali so te kulture medsebojno neposredno povezane.

Medkulturnost je dinamičen koncept, ki se nanaša na razvijajoče se odnose med kulturnimi skupinami. Opredeljena je kot »obstoj in enakopravna interakcija različnih kultur ter možnost za ustvarjanje skupnih kulturnih izrazov z dialogom in medsebojnim spoštovanjem« (UNESCO, 2005). Medkulturnost predpostavlja večkulturnost in je rezultat »medkulturne« izmenjave in dialoga na lokalni, regionalni, nacionalni ali mednarodni ravni.

Da bi okrepili demokracijo, morajo izobraževalni sistemi upoštevati večkulturnost družbe in si prizadevati za dejavno prispevanje k mirnemu sožitju in pozitivni interakciji med različnimi kulturnimi skupinami. Običajno poznamo dva pristopa: večkulturno izobraževanje in medkulturno izobraževanje. Pri večkulturnem izobraževanju gre za poučevanje o drugih kulturah, kar naj bi privedlo do sprejemanja ali vsaj strpnosti do teh kultur. Cilj medkulturnega izobraževanja pa je preseči pasivno sožitje, doseči razvoj in trajnostni način življenja skupaj v večkulturnih družbah z ustvarjanjem razumevanja, spoštovanja in dialoga med različnimi kulturnimi skupinami.

Svet Evrope zato poziva k odzivu na to stanje z razvijanjem medkulturnih kompetenc dijakov z obveznim izobraževanjem. Ugotavlja ključni pomen zagotavljanja izobraževalnih strategij, ki povečujejo ozaveščenost o medkulturnih vprašanjih in spodbujajo medkulturni dialog in komunikacijo ter obravnavajo skupne vrednote in razlike med njimi. Strokovnjaki Sveta Evrope prav tako poudarjajo, da bo danes v Evropi obstoj izobraževalnega sistema, ki bo lahko razvil medkulturno ozaveščenost in veščine v imenu celotne šolske populacije, »temeljni preskusni prostor za čedalje bolj večkulturno Evropo« (Catarci, 2015).

Komunikacijske kompetence

Komunikacija je pomembna kompetenca in vključuje komunikacijo v maternem jeziku, pa tudi v tujih jezikih. V teoretičnem okviru so komunikacijske kompetence znanje o učinkovitih in ustreznih komunikacijskih vzorcih ter sposobnost uporabe in prilagajanja tega znanja v različnih kontekstih (Cooley in Roach, 1984).

Zato je na podlagi teoretičnih konceptov komuniciranja glavni cilj učenje jezika, da bi lahko pravilno razumeli in komunicirali v večjezičnih družbah in okoljih. V tem učnem načrtu je namen komunikacijskih kompetenc usposobiti mlade, da razumejo pomen verbalne in neverbalne komunikacije v medkulturnem okolju ter pridobijo različne spretnosti pri komuniciranju, ko pride do spora.

V okvir teh kompetenc smo vključili različne oblike komunikacijskih tehnik, ki so bistvene za uspešno reševanje sporov. Mednje spadajo na primer zagotavljanje jasnih, premočrtnih in razumljivih sporočil, ki vedno zagotavljajo povratne informacije v komunikacijskem procesu, postavljanje vprašanj in poizvedovanje, zakaj je nekaj pomembno. Prav tako je pomembno, da mlade seznanimo s sposobnostmi parafraziranja in zrcaljenja, saj to lahko pomaga pri preprečevanju sporov. Parafraziranje vključuje sprejemanje dejstev ali mnenj in njihovo preoblikovanje. Pri uporabi te tehnike je pomembno ohraniti prvotni pomen in ga predstaviti v novi obliki. Zrcaljenje je preprosta oblika refleksije in vključuje ponavljanje skoraj točno tega, kar pravi sogovornik. To pomeni, da lahko oseba ponovi prvotno poved ali pa samo njen del, s čimer pokaže, da si prizadeva razumeti, kaj je bilo rečeno.

Vendar pa lahko včasih vznikne spor, zato je pomembno imeti spretnosti reševanja sporov. Te spretnosti se prepletajo z državljskimi in komunikacijskimi kompetencami.

V okviru reševanja sporov poznamo kontinuum treh možnih procesov: pogajanja, mediacije in arbitraže (Fundación Educativa y Asistencial Cives, 2017).

- **Pogajanja** so od omenjenih treh procesov najpreprostejši postopek, saj pomeni, da se lahko osebe, ki jih je prizadel spor, pogovarjajo brez zunanje pomoči. Tako lahko

dosežejo sporazum, ki je sprejemljiv za vsakogar (strategija *win-win* oziroma vsi pridobijo). Od vseh je najbolj neformalen in se začne spontano.

- **Mediacija** je postopek pogajanj med strankama, ki jima pomaga tretja stranka, ki ni vpletena v problem. Ta možnost se včasih uporablja, ker tisti, ki jih je prizadel spor, tega ne morejo rešiti sami, zato je funkcija tretje osebe (imenovane mediator) olajšati komunikacijo, ki se je med njimi prekinila. Mediator nima moči, da bi protagonistom naložil rešitev, saj morajo ti odločitev sprejeti sami; vendar pa mediator nadzira komunikacijski proces in strankam pomaga, da v sporu najdejo skriti del ledene gore. Udeležba mediatorja mora biti vedno prostovoljna.
- **Arbitraž**a pomeni, da posamezniki, ki so vpleteni v spor, odločitev glede spora prepustijo tretji osebi, ki ni vpletena v spor. Če sami ne morejo doseči soglasja (s pogajanj) in se tudi ne dogovorijo s pomočjo tretje osebe (mediacije), se lahko zatečejo k temu, da se tretja oseba odloči o zanje najprimernejši rešitvi. V tem primeru lahko arbiter ali razsodnik odloči in pripravi rešitev, ki jo morajo sprejeti vse strani. Sodelovanje v procesih, kot so ti, po navadi ni prostovoljno, temveč je obvezna zahteva.

V današnjem svetu morajo biti tako učitelji kot tudi mladi opremljeni s spretnostmi za reševanje sporov. Zato del učnega načrta zajema nerazumevanje v komuniciranju in tehnike reševanja sporov.

Ustvarjalnost in smisel za pobudo

Ustvarjalnost je pomembna pri spopadanju s težavami iz različnih in inovativnih vidikov, zato je zelo pomembno zagotoviti varne prostore in spodbujati ustvarjalno razmišljanje.

Samoiniciativnost in podjetnost pomeni sposobnost posameznika za uresničevanje svojih zamisli. Vključuje tudi ustvarjalnost in inovativnost ter sposobnost načrtovanja in upravljanja projektov za doseganje ciljev. Občutek za pobudo in podjetništvo je še bolj dragocen, kadar je povezan z aktivnim državljanstvom. To pomeni, da se usposobljenost posameznika uporablja za pomoč mladim pri zagonu projektov v njihovih šolah ali lokalnih skupnostih glede vprašanj in problemov, glede katerih jim je mar. Tako se mladi učijo, da lahko predlagajo zamisel, jo razvijajo, načrtujejo in uresničujejo v svojem okolju ter s tem vplivajo na zadevo, ki jo želijo rešiti.

V času izvajanja projekta in v okviru projekta GEAR so udeleženci imeli priložnost razviti te kompetence, saj so bili spodbujeni, da svoje zamisli prelijejo v dejanja v lastnih šolskih okoljih in na usposabljanju ter izmenjavah. Lahko predlagajo zamisli in si prizadevajo oblikovati različne rešitve, jih kritično ovrednotiti in tako premagati nekatere ovire. V projektu GEAR udeležence spodbujamo, da razvijejo vsa pomembna znanja, povezana s temi kompetencami, kot so pobuda, proaktivnost, neodvisnost in inovativnost – tako v osebнем kot tudi v družbenem življenju.

Zato bodo pri izvajanju tega učnega načrta dijaki in učitelji razvili te kompetence, saj lahko pomagajo pri oblikovanju projektov za reševanje vprašanj v zvezi z razumevanjem drugih, spodbujanjem strpnosti, vključevanja in demokratičnih vrednot.

3. Rezultati izobraževanja

Rezultate izobraževanja po tem učnem načrtu delimo na dve ciljni skupini, ki sta sodelovali v izobraževalnih dogodkih, organiziranih v okviru projekta GEAR. Ker se je učni načrt izvajal tako z učitelji kot tudi dijaki, so rezultati izobraževanja razdeljeni v dve kategoriji:

- rezultati za učitelje in druge izobraževalne delavce;
- rezultati za dijake.

Pričakovani rezultati izobraževanja za učitelje

Z izvajanjem tega učnega načrta učitelje in druge izobraževalne delavce spodbujamo, da otroke in mlade izobražujejo o državljanski in medkulturni vzgoji, človekovih pravicah, strpnosti do drugih ter h kritičnemu razmišljanju. Pričakovani rezultati vključujejo:

- okrepljene kompetence učiteljev (znanje, stališča in spretnosti) za poučevanje državljanske vzgoje ter izobraževanje o globalnem in trajnostnem razvoju;
- okrepljen občutek za iniciativnost učiteljev, kompetence za reševanje problemov, spretnosti vodenja projektov in udejanjanje zamisli;
- okrepljene kompetence učiteljev za medkulturni dialog in komunikacijo v medkulturnih okoljih, njihovo občutljivost za prepoznavanje, podporo in spodbujanje številnih kategorij raznolikosti v večkulturnih okoljih;
- okrepljena ozaveščenost učiteljev za prepoznavanje prisotnosti stereotipov in predsodkov v šolskem kontekstu in v medijih ter razumevanje posledic predsodkov, ki lahko upravičijo diskriminacijo in sovražni govor na spletu ter možnosti preprečevanja;
- okrepljeno sodelovanje med civilnodružbenimi organizacijami in šolami pri razvoju in izvajanju državljanske vzgoje za globalno solidarnost, podpora učiteljem in vzgojiteljem.

Natančneje, učitelji in vzgojitelji bodo po izvedbi tega učnega načrta lahko:

- pojasnili državljansko vzgojo in metodologije, ki se uporabljajo pri poučevanju te kompetence za mlade;
- pojasnili izobraževanje o globalnem in trajnostnem razvoju, njegove cilje in metodologije, ki se uporabljajo pri poučevanju teh kompetenc za mlade;
- razumeli in kritično analizirali globalna gibanja in priložnosti za trajnostni razvoj;
- poznali opredelitev medkulturnega dialoga in komunikacije v medkulturnih okoljih;
- razumeli, kako uporabiti medkulturni dialog in komunikacije v medkulturnih okoljih;
- prepoznali, podpirali in spodbujali raznolikosti v različnih okoljih;
- poznali opredelitve stereotipov in predsodkov;
- prepoznali stereotipe in predsodke v šolskem kontekstu in v javnih občilih;
- razumeli, kaj vključuje sovražni govor in kako ravnati z različnimi oblikami sovražnega govora;
- poznali opredelitev spora ter sloge in načine reševanje sporov;
- prepoznali lasten slog reševanja sporov in komuniciranja v konfliktni situaciji;
- analizirali razlike med privilegiranostjo in pomanjkanjem ter okrepili zavedanje o tem;
- analizirali kulturno zakoreninjene domneve;
- razvili veščine reševanja problemov in spodbujanje razvoja spretnosti mladih za reševanje problemov;
- spodbujali pobude mladih in uresničevanje njihovih zamisli;
- razumeli, da se lahko demokratično državljanstvo in aktivna udeležba uporabita kot sredstva za spodbujanje in krepitev vključenosti;
- uporabili metode in orodja izkustvenega učenja ter delavnico pri vsakodnevnem delu z mladimi.

Pričakovani rezultati izobraževanja za mlade

Mladi med izvajanjem tega učnega načrta razvijajo svojo socialne, državljanske in medkulturne kompetence. Imeli bodo priložnost razviti različne veščine, ki so pomembne za njihovo prihodnje aktivno življenje v lokalni skupnosti, pa tudi pridobiti prečna znanja in spretnosti, ki so pomembne za prihodnjo zaposlitev.

Pričakovani rezultati vključujejo:

- razvite socialne in državljanske kompetence ter občutek za pobudo, reševanje problemov in udejanjanje zamisli;
- razvite medkulturne kompetence – mladi bodo učinkoviteje komunicirali z ljudmi drugih kultur;
- sprejemanje medkulturnih odnosov, znanj in spretnost – mladi bodo razumeli in spoštovali razlike ter sprejemali učinkovito vedenje v drugih kulturah (medkulturna občutljivost);
- razvite komunikacijske sposobnosti za boljše sodelovanje in razumevanje drugih;
- razvite državljanske kompetence in pripravljenost za vlogo aktivnih državljanov v svojih lokalnih skupnostih.

Natančneje, po izvedbi tega učnega načrta bodo mladi lahko:

- opredelili identiteto, vrste identitet in načine oblikovanja identitet;
- razumeli in kritično analizirali globalne trende in priložnosti za trajnostni razvoj;
- analizirali razlike in podobnosti med različnimi kulturami ter zakaj je pomembno razumeti in sprejeti razlike;
- opredelili proces komunikacije in navedli dejavnike komunikacijskih procesov;
- analizirali ovire v komunikaciji in možnosti za njihovo premagovanje;
- naučili se pozorneje poslušati in razlagati sporočila v mednarodnem okolju;
- razumeli različne položaje in potrebe ljudi;
- analizirali svoje vedenje v zvezi s sodelovanjem z drugimi;
- analizirali različne pristope k reševanju problemov;
- okrepili sposobnosti za timsko delo s posamezniki iz različnih kultur;
- opredelili spore in načine njihovega reševanja;
- navedli potrebe, želje in stališča ljudi pri reševanju sporov;
- opredelili stereotipe in predsodke ter navedli, zakaj je pomembno o tem govoriti;
- okrepili zavedanje o stereotipih, ki jih ustvarjamo in jih povezujemo z identitetami;
- opredelili medkulturnost in njen pomen v vsakdanjem življenju;
- uporabili spretnosti za reševanje problemov in ustvarjalnost;
- sodelovali pri projektih in udejanjali svoje zamisli;
- navedli različne oblike aktivizma in državljanske udeležbe v vsakdanjem življenju;
- okrepili zavedanje o različnih primerih dobre prakse na področju aktivizma in sprememb v lokalni skupnosti.

4. Metodologija

Z izvajanjem tega učnega načrta se spodbuja okolje, osredinjeno na dijake. Ta pristop je utemeljen na načelih demokratičnega, participativnega, kooperativnega in izkustvenega učenja. V takem interaktivnem okolju se kritično mišljenje, demokratični dialog in celovit pogled cenijo in spodbujajo skozi celoten izobraževalni proces.

Metodologija tega učnega načrta je kombinacija tradicionalne metodologije in uporabe neformalne metodologije, ki se bolj uporablja v šolskem okolju. Kombinacija formalne in neformalne metodologije zagotavlja ustvarjanje učnega okolja, ki je tako relevantno kot tudi učinkovito za učence na splošno.

Metodologija, uporabljena pri tem učnem načrtu, je naslednja:

- **metodologija izkustvenega učenja:** vzpostavljena mora biti povezava z realnostjo sveta. To pomeni, da je učenje najprej utemeljeno na resničnosti, kontekstih in potrebah naše učne skupine, nato na resničnosti lokalne družbe, ki obkroža to skupino, ter nazadnje na resničnosti globalne družbe, ki vpliva na naše lokalne resničnosti in medsebojne povezave med njimi. Za to je treba najprej pojasniti vse koncepte, ki jih bomo obravnavali, in nato poseči po široki paleti virov, prilagojenih različnim zmožnostim in značilnostim učne skupine (na primer po starosti, jezikovnem znanju, kulturnem ozadju in fizičnih sposobnostih) ter povezane s slogom učenja;
- **učenje na podlagi sodelovanja:** pri učenju na podlagi sodelovanja obstaja medsebojna odvisnost med prizadevanji udeležencev za učenje. Prizadevajo si za vzajemno podporo, tako da imajo vsi člani skupine koristi od prizadevanj drugih. Zato obstaja medsebojna odvisnost med zavezanostjo udeležencev, da sodelujejo. Ta metoda spodbuja učenje skozi interakcijo, krepi komunikacijske sposobnosti udeležencev in njihovo samozavest;
- **problemsko učenje:** problemske metodologije spodbujajo ljudi k spraševanju in odgovarjanju na vprašanja, pri čemer se glede posameznih dogodkov ali tem prepustijo svoji naravni radovednosti. Udeleženci so vabljeni, da premislijo o vprašanih, ki nimajo absolutnih odgovorov ali preprostih miselnih procesov in ki kažejo kompleksnost dejanskih situacij. Problemsko učenje odpira pot aktivnemu, ciljno usmerjenemu in samokontroliranemu pristopu k učnemu procesu;
- **metodologija raziskovalnega učenja:** namen te metodologije je povečati kompetence za spopadanje s tveganji in izzivi za uporabo (družabnih) medijev, spodbujanje kritičnega razmišljanja in medijsko pismenost z izvajanjem raziskovalnega učenja v šolskih razredih. Raziskovalno učenje se začne s postavitvijo vprašanj, težav ali scenarijev – namesto preprostega predstavljanja ugotovljenih dejstev ali prikazovanja premočrtne poti do znanja. Pomembno je spodbuditi dijake, da sami prepoznajo in raziščejo vprašanja ter teme in pri tem razvijejo svoje znanje ali rešitve;
- **učenje na osnovi dialoga:** dialog ustvarja ustne interakcije med udeleženci, ki si prizadevajo spodbujati izmenjavo idej. Deluje kot most med ljudmi in ustvarja prijazen prostor za razvoj misli, razmišljanj in predlogov, tudi če so nasprotni ali različni. Dialog pomaga razviti komunikacijske in slušne spretnosti, zato spodbuja razumevanje različnih vprašanj in stališč. Je ena najpomembnejših metod v globalnem izobraževanju;
- **določanje in razumevanje učne skupine:** kot pri vseh oblikah izobraževanja je upoštevanje položaja in ozadja učne skupine bistveno; pri državljski vzgoji in globalnem izobraževanju je to bistveno. Pri oblikovanju programa globalnega izobraževanja in izbiri ustreznih metod je treba upoštevati starost, število udeležencev, družbene in kulturne raznolikosti v povezavi z izbranimi temami, čas, gradivo in prostor, ki je na voljo. Izhajanje iz konteksta dijakov in kooperativno raziskovanje njihovih potreb je tudi primarni element.

Ta učni načrt uporablja različne metode sodelovanja. Priporočljivo je, da učitelji, ki izvajajo ta učni načrt, uporabljajo neformalno metodologijo in uporabljajo raznolikost kot pozitivno orodje za učenje, ki lahko pomaga pri ozaveščanju udeležencev. Poleg tega je priporočljivo, da učitelji vzpostavijo povezave z različnimi okolji in spodbujajo kritično mišljenje, ki bo pomagalo pri ustvarjanju prihodnjih aktivnih državljanov in lahko pomembno vpliva na preprečevanje radikalizacije.

Uporabljene metode so komunikacijske, aktivnostne, socialno usmerjene in samousmerjene. Uporabljene metode so:

- prebijanje ledu in spoznavanje drugih,
- razprave
- interakcije
- izmenjava izkušenj
- deljenje praks in eksperimentiranje
- partnerstva in timsko delo
- osebne, skupinske in meta refleksije ter vrednotenja.

V okviru učnega načrta se uporabljajo različne oblike dela, ki vključujejo individualno delo, delo v parih (metoda premisleka-para-deljenja), delo v manjših skupinah in delo v veliki skupini (plenarno).

5. Spremljanje in vrednotenje

Ocenjevanje aktivnosti iz učnega načrta lahko poteka na več načinov, vključno s kvalitativnimi in kvantitativnimi metodološkimi tehnikami, ki bodo zagotovile dovolj informacij o uspehu učnega načrta, njegovi uporabnosti in o tem, kaj je treba izboljšati v prihodnosti.

Priporočljivo je, da se ocena opravi na več ravneh:

- 1) **ocena izhodišča:** to je izhodišče za udeležence – analiziramo njihov odnos in ozaveščenost v zvezi z obravnavanimi vprašanji. To upoštevamo v prijavnem obrazcu in sestavimo iz zbiranja podatkov o njihovi dejavnosti, predmetu in predstavitvi. Na tej točki je mogoče opazovati začetno vključenost različnih udeležencev, kje se začnejo in kakšna so pričakovanja glede izvajanja dejavnosti;
- 2) **ocena med izvajanjem učnega načrta:** vedno je dobro oceniti raven znanja, spretnosti in odnosov med izvajanjem aktivnosti. Učitelji lahko uporabljajo različne metode za določanje znanja udeležencev z uporabo kratkih vaj s specifičnimi nalogami, postavljanjem vprašanj, povezanih z vsebino, ali s kratkimi testi. Učiteljem to lahko pomaga pri pametni prilagoditvi vsebine potrebam udeležencev;
- 3) **ocena po izvedbi učnega načrta – pisna ocena:** po izvedbi učnega načrta je priporočljivo pripraviti končno anonimno pisno oceno rezultatov, zadovoljstva in zamisli o možnih izboljšavah. Anonimnost zagotavlja, da udeleženci podajo poštene, jasne in resnične povratne informacije o aktivnostih. Poleg tega bi morale ocenjevanje vsebovati vprašanja zaprtega in odprtega tipa, tako da lahko udeleženci dobijo priložnost, da izrazijo svoja mnenja. Prav tako je dobro uporabiti Likertove lestvice, saj lahko zagotovijo številsko razlago zadovoljstva poteka izobraževalnega procesa.

Pisna ocena naj vsebuje naslednje dele:

- uporabnost tem (lestvica);
- aktivnosti, ki so bile koristne (odprto vprašanje);
- kaj lahko izboljšamo (odprto vprašanje);
- predlogi za prihodnje teme (odprto vprašanje);
- praktični vidiki izvedbe – organizacija, prehrana, kraj, skupinsko vzdušje, trajanje izobraževanja (lestvice);
- povratne informacije o izobraževanju – kakovost, koliko se učite, uporabljene metode, pristop učiteljev, vaša udeležba, sodelovanje drugih udeležencev, izpolnjevanje pričakovanj (lestvice);
- dodatne pripombe ali predlogi (odprto vprašanje);

4) **ocenjevanje na koncu izvajanja učnega načrta – ustno vrednotenje:** ta del ocene je prav tako zelo koristen, saj lahko zagotovi več informacij o zadovoljstvu in še pomembneje – o vplivu izvajanja učnega načrta na ciljno skupino. Nekateri od razlogov, zakaj je ustna ocena organizirana na ta izbrani način, je posledica dejstva, da omogoča refleksijo o praksi in pomaga izboljšati učenje. Poleg tega ima tudi pomembno prednost, da se pisanje mnenj precej razlikuje od govorne besede – nekateri udeleženci se počutijo bolj sproščene pri govorjenju in jim je lažje posredovati svoje misli v ustni komunikaciji. Dodatna prednost je tudi ta, da če kaj ni nejasno, lahko udeleženci takoj prejmejo neposredne povratne informacije.

Obstaja več načinov, na katere lahko organiziramo ustno vrednotenje, pri vseh pa udeležence povabimo, da si izmenjujejo izkušnje in premislijo o celotni izkušnji. V ta namen lahko uporabimo ustvarjalne tehnike, da se ljudje lažje izražajo: uporabimo lahko asociativne kartice, časopise, risbe, ustvarjanje lastne slike itd. Za nekatere udeležence je to lažji način za sporočanje misli in čustev, učitelju pa lahko zagotovi dragocene vpoglede;

5) **ocena kompetenc pred aktivnostjo in po njej – samoevalvacija:** Samoevalvacija je metoda refleksije, pri kateri se od udeležencev zahteva, da ocenijo svojo raven znanja ali spretnosti pred izvedbo posamezne aktivnosti in po njej. Ena od metod ocenjevanja v učnem načrtu GEAR je samoocenjevanje pridobljenih kompetenc za posamezne teme. Udeleženci naj prejmejo vprašalnik s poudarjenimi temami, s katerim naj ocenijo svoje znanje pred izvedbo učnega načrta in po njej na lestvici od 1 do 5. Ti podatki so dragoceni in kažejo resničen napredek pri razvoju kompetenc, ki so ključne za razumevanje drugih, komunikacijo, demokracijo, vključenost, človekove pravice in medkulturnost.

Mešanica vseh zgoraj navedenih aktivnosti vrednotenja in spremljanja je zelo priporočljiva, saj bodo učiteljem in organizacijam pomagali bolje izvajati učne načrte in prejemati povratne informacije o izvedenih aktivnostih.

Dodatek 1. Primeri dejavnosti

Ta priloga vsebuje primere izobraževalnih virov, ki smo jih razvili in preizkusili med izvajanjem projekta GEAR. Izobraževalni viri so odgovor na potrebe, ugotovljene v vsaki sodelujoči državi v okviru projekta. Vsi viri so bili preizkušeni na mednarodnih dogodkih z učitelji in dijaki ter so jih dijaki pozitivno ocenili.

Teme, ki jih pokrivajo ti izobraževalni viri, so različne in vključujejo komunikacijo, medkulturnost, človekove pravice, razumevanje drugih, državljansko angažiranost, aktivno državljanstvo in prepoznavanje stereotipov in predsodkov.

Dodatek je razdeljen v dve kategoriji: prva je sestavljena iz izobraževalnih virov, ki so namenjeni neposredno dijakom; druga pa je namenjena učiteljem in se lahko uporablja pri prihodnjih izobraževanjih učiteljev ali izobraževanjih odraslih. Poleg tega imamo še eno kategorijo z vajami za ogrevanje in spoznavnimi vajami. To je lahko koristno za povezovanje skupine, pomnjenje imen ter ustvarjanje varnega in odprtega učnega okolja.

Izobraževalne vire je mogoče prilagoditi in spremeniti tako, da ustrezajo potrebam posamezne lokalne skupnosti ali pa se lahko izvajajo v svoji izvorni obliki. Priporočljivo je izvajanje celotnega učnega načrta, saj bo to pomagalo obravnavati teme, ki so pomembne za razumevanje drugih in njihovih razlik.

Vsak izobraževalni vir se osredinja neposredno na nekatere od zgoraj navedenih tem in kaže, da lahko učitelji v svojih lokalnih skupnostih s preprostimi in učinkovitimi vajami okrepijo ozaveščenost o izbranih temah.

Vsak izobraževalni vir vam zagotavlja praktične primere in praktične vaje, ki jih lahko uporabite. V vsakem viru boste lahko izvedeli več o času, ki je potreben za izvedbo, o specifičnih ciljih, pa tudi o uporabljenih aktivnostih in metodologiji. Prav tako je vsak vir označen s prevladujočo temo, zato bo preprosto najti aktivnost z določeno temo. Nekateri viri so opremljeni s primeri, ki jih je mogoče uporabiti in deliti z dijaki. Te izročke je mogoče prilagoditi potrebam posamezne skupine in konteksta, v katerem se izvaja program.

Aktivnosti (izobraževalni viri) za spoznavanje in ogrevanje

Kdo je tukaj?

Tema: spoznavanje drugih

Področje: komunikacijske kompetence

Čas izvedbe: 30 minut

Posebni cilji:

- spoznati druge;
- izvedeti več o udeležencih in njihovih ozadjih;
- ustvariti sproščeno ozračje.

Opis aktivnosti:

Vsakega udeleženca povabimo, da se predstavi z naslednjimi informacijami:

- s svojim imenom in priimkom;
- z državo, iz katere prihaja;
- kaj počne (učitelj, učenec, dijak itd.);
- s starostjo.

Udeležence nato povabimo, da se **postavijo v vrsto**, v kateri se razvrstijo po abecednem vrstnem redu ali pa po starosti, tako da na začetku vrste stoji najmlajša oseba, na koncu pa najstarejša, in sicer brez pogovarjanja.

- Naredite zemljevid Evrope in se na njem postavite glede na to, od kod prihajate.
- Razporedite se po sobi: prvič sem na Hrvaškem (oziroma v državi, v kateri se izvaja ta učni načrt).
- Razporedite se po sobi: prvič sem na takem izobraževanju.

Na koncu učitelj aktivnost sklene s povzetkom tega, kar so udeleženci rekli.

Primerno za starost: 11 in več let

Beseda in simbol

Tema: spoznavanje drugih

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 15 minut

Posebni cilji:

- predstaviti udeležence;
- spoznati druge;
- ugotoviti, kaj dijaki pričakujejo od programa.

Opis aktivnosti:

Udeleženci napišejo besedo in simbol, nato pa se predstavijo vsem drugim udeležencem in dodajo osnovne informacije o svojem delu in pričakovanjih od programa.

Ko je celoten krog sklenjen, učitelj povzame pričakovanja udeležencev.

Primerno za starost: 11 in več let

Počakaj ... kako ti je že ime?

Tema: spoznavanje drugih, igra imen

Področje: komunikacijske kompetence

Čas izvedbe: 15 minut

Posebni cilji:

- spoznati druge;
- zapomniti si imena udeležencev v skupini;
- ustvariti sproščeno ozračje.

Opis aktivnosti:

Učitelj vzame papirnato kroglico in jo vrže enemu od udeležencev, medtem ko izgovarja udeleženčevo ime. Drugi udeleženec nato vrže žogico tako, da spet pove ime osebe, ki ji jo je vrgel, in tako naprej. Druga faza vključuje metanje žogice drugi osebi, med izgovarjanjem svojega imena in imena osebe, ki ji je žogica namenjena. Tretja faza je bolj zapletena, saj mora oseba povedati imena treh oseb v krogu – ime osebe, od katere je prejela žogico, svoje ime in ime osebe, ki ji bo žogico namenila.

Na koncu učitelj pojasni, da so take igre del različnih aktivnosti iz učnega načrta, da si lažje zapomnimo imena vseh udeležencev.

Primerno za starost: 11 in več let

Človeška tombola

Tema: spoznavanje drugih

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 30 minut

Posebni cilji:

- spoznati druge;
- izvedeti več o udeležencih;
- ustvariti sproščeno ozračje;
- začeti proces povezovanja skupine.

Opis aktivnosti:

Vsak udeleženec prejme list z različnimi lastnostmi, zapisanimi v celicah tabele. Nekatere značilnosti so lahko: pozna vse knjige o Harryju Potterju, je levičar, lahko pregibne svoj jezik, pozdravi v štirih jezikih itd.

Udeležence povabimo, da se sprehodijo po prostoru in najdejo osebo, ki ve, kako opraviti stvar, zapisano v celici, ali ki pozna odgovor na vprašanje v celici. Ko udeleženec najde osebo, ki lahko stori, kar je zapisano v celici, mora to osebo zapisati v celico. Vse celice morajo biti izpolnjene z imeni – vendar ni mogoče uporabiti svojega imena ali dvakrat zapisati istega imena v različnih celicah.

Ko posameznik dobi tombolo, zavpije: »Tombola!« Nato pa učitelj preveri rezultate.

Primerno za starost: 14 in več let

Mreža vprašanj

Tema: spoznavanje drugih, igra imen

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence, državljske kompetence

Čas izvedbe: 30 minut

Posebni cilji:

- spoznati druge;
- izvedeti več o udeležencih in njihovih ozadjih;
- ustvariti sproščeno ozračje.

Opis aktivnosti:

Udeleženci stopijo v krog, z velikim klopčičem volne v rokah enega od udeležencev. Učitelj postavi vprašanje o osebnem stališču ali izbiri udeleženca na neko temo (osebne preference, interesi, spomini, ideje). Udeleženec na vprašanje odgovori iskreno, ne da bi preveč razlagal, vendar lahko drugi udeleženci zaprosijo za pojasnila ali dodatne informacije. Ko je odgovor udeleženca popoln, klopčič volne poda naslednjemu udeležencu (ki še ni odgovarjal na vprašanja) nekje v krogu in pusti, da se klopčič volne v zraku odvijuje. Vsi udeleženci, ki so odgovorili na vprašanja, napeto držijo svoje dele volne, tako da se z napredovanjem vaje med udeleženci v krogu spleta mreža, podobna pajkovi.

Ko vsak udeleženec odgovori na eno vprašanje, se zadnji udeleženec obrne na udeleženca, od katerega je prejel klopčič, ponovi njegovo ime in njegov odgovor na vprašanje ter mu klopčič vrne. Ta udeleženec nato začne odvito volno navijati nazaj v klopčič ter pri tem ponovi ime in odgovor osebe, od katere je klopčič sprva prejel. To se ponavlja, dokler se mreža povsem ne odvijuje in je vsa volna zopet zavita v klopčič ter je v rokah prvega udeleženca.

Primerno za starost: 14 in več let

Storite kaj – slon, opekač ali pralni stroj!

Tema: ogrevanje

Področje: komunikacijske kompetence

Čas izvedbe: 15 minut

Posebni cilji:

- osrediniti pozornost na naslednjo temo;
- izvesti zabavno in privlačno aktivnost.

Opis aktivnosti:

Udeležence povabimo h kratkemu ogrevanju. Postavijo se v krog. Nato ena oseba stopi v sredino kroga in mora »ustreliti« enega od udeležencev ter povedati eno od štirih kolokacij, ki sprožijo akcijo: opekač, James Bond, slon in pralni stroj. Ko je oseba »ustreljena«, morajo udeleženci okoli nje sodelovati in ustvariti obliko, ki jo je zavpil strelec. Če komu ne uspe, postane strelec. Vse skupaj večkrat ponovimo.

Primerno za starost: 11 in več let

Komunikacija in sodelovanje

Ali se strinjamo ali ne strinjamo?

Tema: spoznavanje drugih

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence, državljanske kompetence

Čas izvedbe: 35 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o pravilih in sporazumih
- ustvariti skupinska pravila

Opis aktivnosti:

Udeleženci skupaj predlagajo in določijo skupinska pravila, ki jim bodo omogočila, da se počutijo spoštovani in vključeni med usposabljanjem, ter jim omogočijo, da se učijo drug od drugega (na primer aktivno poslušanje, spoštovanje mnenj drugih ljudi, spoštovanje urnika, upoštevanje upravljanja časa in spoštovanje pravice drugih ljudi, da so slišani, in odkrito izražajo svoje zamisli itd.).

Dogovore skupine zapišemo na tablo, udeleženci pa lahko med aktivnostjo dodajo katerokoli pravilo ali izpodbijajo tisto, kar so ga že napisali.

Primerno za starost: 14 in več let

Prsti in možgani

Tema: ogrevanje

Področje: komunikacijske kompetence

Čas izvedbe: 7 minut

Posebni cilji:

- osrediniti pozornost na temo;
- izvesti zabavno in privlačno aktivnost.

Opis aktivnosti:

Udeležence prosimo, naj svoj desni prst povzdignejo in dlan leve roke položijo na prst osebe, ki stoji poleg njih. Ko učitelj izreče številko 3, udeleženci poskusijo ujeti prst druge osebe in si hkrati prizadevajo izogniti, da bi nekdo drug ujel njihovega. Postopek ponovimo dvakrat, nato pa spremenimo položaj rok in prstov.

Primerno za starost: 11 in več let

Konj pred hribom

Tema: učinkovita komunikacija; komunikacija v medkulturnih okoljih

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 35 minut

Posebni cilji:

- uvesti koncept komunikacije;
- uvesti pomen jasne, premočrtne in preproste komunikacije;
- okrepiti zavedanje različnih pomenov, ki jih ljudje dajejo istim sporočilom;
- razpravljati o ovirah v komunikaciji;
- odkriti, kako premagati ovire v komunikaciji;
- naučiti se komunicirati v medkulturnih kontekstih.

Opis aktivnosti:

Udeležence razdelimo v podskupine po pet; v vsaki podskupini se udeleženci izmenjujejo glede tega, kdo ima prevezane oči. Oseba s prevezanimi očmi prispeva k participativnemu risanju na risalni list v skladu z navodili, ki jih poda učitelj. Navodila podamo po ustaljenem vrstnem redu:

- »Nariši hrib« (prvi udeleženec)
- »Nariši konja pred hribom« (drugi udeleženec)
- »Nariši voz, ki ga vleče konj« (tretji udeleženec)
- »Na voz nariši kup sena« (četrti udeleženec)
- »Nariši otroka, ki sedi na kupu sena na vozu« (peti udeleženec)

Vsak udeleženec ima na voljo 30 sekund, da nariše, kar mu je bilo naročeno. Drugi udeleženci lahko osebi s prevezanimi očmi pomagajo zgolj verbalno, ne smejo pa posegati v njene risalne gibe ali ji neposredno pomagati. Ko je zadnje navodilo izpolnjeno, vse risbe obesimo na ogled in se pogovorimo o nesporazumih pri sledenju risarskim navodilom učitelja.

Primerno za starost: 14 in več let

Risarski namigi

Tema: komuniciranje z ljudmi v medkulturnem okolju; verbalna in neverbalna komunikacija

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 30 minut

Posebni cilji:

- uvesti koncept komunikacije;
- uvesti pomen jasne, premočrtne in preproste komunikacije;
- okrepiti zavedanje različnih pomenov, ki jih ljudje dajejo istim sporočilom;
- razpravljati o ovirah v komunikaciji;
- odkriti, kako premagati ovire v komunikaciji;
- naučiti se komunicirati v medkulturnih kontekstih;
- ustvariti seznam dejavnikov uspeha in motenj v komunikaciji.

Opis aktivnosti:

Udeležence razdelimo v pare in jih posedemo skupaj tako, da gledajo stran drug od drugega. Ena oseba prejme risbo, na kateri so narisane geometrijske oblike, in dobi nalogo, da svojemu partnerju poda navodila z natančnimi informacijami o oblikah na papirju. Hkrati druga oseba riše to, kar opisuje njen partner. Pari se ne smejo gledati. Ko

končajo, drug drugemu pokažeta končni rezultat. Nato skozi razpravo spodbudimo opažanja udeležencev.

- Kako vam je bilo?
- Kaj je bilo najbolj zapleteno?
- Kaj bi storili, če bi imeli priložnost to storiti še enkrat?

Nato udeleženci dobijo še eno priložnost izvedbe vaje. Ostanajo v istih parih, vendar si zamenjajo vloge. Še enkrat opravijo vajo in pokažejo končne rezultate. Še enkrat se pogovorimo:

- Ste bili tokrat uspešni?
- Kaj ste se naučili iz prejšnjih izkušenj?
- Kaj vam je olajšalo risanje? Kaj vam ga je otežilo?

Ko udeleženci delijo svoje odgovore, učitelji napišejo seznam uspehov in ovir, ki lahko vplivajo na komunikacijo med dvema osebama.

Primerno za starost: 16 in več let

Misija nemogoče: igranje vlog in timsko delo

Tema: timsko delo, igranje vlog, sodelovanje, komunikacija v medkulturnem okolju, razumevanje drugih, reševanje problemov

Področje: medkulturne kompetence, državljske kompetence, smisel za pobudo in podjetniške kompetence

Čas izvedbe: 100 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o timskem delu in načinih sodelovanja;
- razpravljati o vključevanju in izključevanju ljudi v družbi;
- pokazati različne vloge, ki jih imamo v skupini in življenju, in kako je to povezano z razumevanjem drugih;
- uvesti zahtevno dejavnost, pri kateri se morajo udeleženci zavedati svojih sposobnosti in kompetenc v medkulturnem okolju.

Opis aktivnosti:

Uvod – 15 minut

Aktivnost z učiteljevim branjem otvoritvenega govora:

Spoštovani,

najlepša hvala za vašo pozornost. Ime mi je Dom in prihajam iz velike fundacije, ki namenja denar za projekte, ki jih izvajate v vaših šolah. Prejeli smo 500 prijav iz 500 šol in vaš projekt, ki ste ga prijaviли za vse skupaj, je lahko financiran. Trije projekti so v najožjem izboru in vaš je eden od njih! Mora pa še skozi nadaljnji izbirni postopek. Želimo vas preizkusiti, kako delate s svojimi viri. Na voljo boste imeli 15 minut za pripravo in 40 minut za izvedbo naloge. Predstaviti morate, kar ste pripravili, in narediti vtis na našo fundacijo, če želite dobiti sredstva. Vendar pa je treba pri tem upoštevati nekatera pravila:

- vsakdo mora sodelovati;
- dopustna je izvedba hkrati največ treh nalog;

- učitelji morajo vedeti, kdaj se začne vsaka naloga – učitelja morate obvestiti, kdaj se naloga začne in kdaj konča;
- učitelju morate pokazati rezultat;
- vsakdo mora v vsakem trenutku vedeti, katere naloge se izvajajo;
- če se odločite za posamezno nalogo, se ne morete sredi naloge premisliti;
- za izvedbo nalog imate skupaj na voljo 40 minut;
- obstajajo negativne točke;
- bodite pozorni na vire – na voljo so materiali, ki jih lahko uporabite.

Udeležencem povejte, da lahko postavljajo vprašanja in se prepričajo, da so na vsa vprašanja dobili odgovore. Učitelji sledijo nalogam in ocenjujejo, ali so bile izvedene v skladu s pravili. Pri tem dajejo tudi negativne točke, na primer če udeleženci v vsakem trenutku ne poznajo nalog, če naloge ne »prijavijo« ali »odjavijo« ali če uporabljajo materiale, ki jih ni dovoljeno uporabljati. Za vsako vajo bi bilo dobro zapisati, katere materiale lahko udeleženci uporabijo za vsako nalogo in jim dati opis vsake naloge (na primer natisnite jih ali zagotovite navodila na PowerPointovi predstavitvi).

Priprava udeležencev (15 minut): udeleženci pripravijo strategijo za izvajanje nalog, ki so jim podeljene.

Izvajanje nalog (40 minut): udeleženci opravljajo naloge, ki so jim podeljene. Naloge so naslednje:

- **Baloni:** celotna skupina stoji v krogu. Skupina mora sočasno žonglirati z baloni. Dodatni označeni balon pošljemo v krog in ta balon mora narediti celoten krog (torej čez vsako osebo). Če kateri od balonov pade na tla, je treba nalogo začeti znova.
10 min – celotna skupina – največ 10 točk
- **Babilonski stolp:** v 40 minutah bi morala biti celotna skupina sposobna povedati naslednji stavek v čim več jezikih »Moj internetni ponudnik ni zelo zanesljiv«
40 min – celotna skupina – največ 10 točk
- **Glasba z vode:** uporabiti morate priloženo opremo, narediti glasbeni instrument in zaigrati znano melodijo.
15 min – odprto – največ 10 točk
- **Od A do Ž:** zberite 30 predmetov; ime vsakega predmeta se mora začeti z drugo črko abecede. Predmeti morajo biti tako veliki, da jih lahko vse skupaj spravimo v plastično vrečko.
20 min – odprto – največ 10 točk
- **Kako visok je Albert:** glede na višino njegovih prijateljev, boste morali določiti Albertovo višino.
15 min – odprto – največ 20 točk
- **Papirnate brisače in zmaj:** zgraditi je treba papirni stolp tako visok in stabilen, kot je mogoče, in zmaja, ki lahko leti vsaj 20 sekund.
2 x 25 min – odprto – največ 30 x 2 točki
- **Zapoj pesem:** pripravite pesem o tej aktivnosti, skupina pa naj se jo nauči. Celotna skupina jo zapoje. Povezana mora biti s tem usposabljanjem in projektom GEAR!
40 min – celotna skupina – največ 30 točk

Poročanje (30 minut)

- Kako vam je bilo?
- Kako ste komunicirali med seboj? Je bilo preprosto komunicirati drug z drugim, čeprav prihajate iz različnih kulturnih okolij? Kako lahko izboljšamo medkulturno komunikacijo?
- Kako ste sodelovali skupaj? Ali ste sodelovali ali ste bili tekmovalni? Katero vlogo ste prevzeli?
- Ali ste v aktivnost vaskogar vključili? Ali se je kdo počutil izključenega? Kako ljudi vključujemo v družbo in izključujemo iz nje? Zakaj to počnemo? Ali poznate kakšen primer?
- Kaj še ste se iz tega naučili? Kaj boste vzeli v domovino?

.....

UČITELJEV OBRAZEC ZA TOČKOVANJE

Naloga	Maks. čas	Št. oseb	Maks. št. točk	Vaše točke	Začetek in konec vaje	Materiali, ki jih je mogoče uporabiti
Baloni	10 min	cela skupina	10			baloni za vse udeležence + 1 drugačen balon
Zmaj	20 min	5 oseb	10			papir, časopis, lepenka, volna in vrvica, lesene palice
Babilonski stolp	40 min	cela skupina	10			/
Glasba z vode	15 min	odprto	10			kozarci, voda, žlice
Od A do Ž	20 min	odprto	10			vsi predmeti okoli vas + plastična vrečka
Kako visok je Albert?	15 min	odprto	20			/
Papirni stolp	25 min	odprto	30			papirnate brisače, lepilni trak, lepilo za papir
Zapoj pesem	40 min	cela skupina	30			ustvarjalnost :)
negativne točke						
SKUPAJ			130			

Primerno za starost: 16 do 30 let

Ustvarjanje lastnega otoka: moje potrebe glede na potrebe in možnosti drugih

Tema: medkulturnost, kultura, potrebe, odločanje in povezovanje s procesi odločanja,

trajnostni razvoj

Področje: medkulturne kompetence, državljanske kompetence

Čas izvedbe: 110 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o tem, kaj je pomembno v družbi;
- da se bolj zavedamo svojih potreb, potreb drugih ljudi in njihovih realnosti;
- razpravljati o različnih realnostih in možnostih;
- okrepiti zavedanje različnih kultur in medkulturne komunikacije;
- razpravljati o različnih oblikah državnih organizacij in načinu določanja pravil.

Opis aktivnosti:

Uvod v aktivnost (10 minut)

Udeležence razdelimo v skupine po pet. Podamo jim uvod v aktivnost: vsi ste bili na križarjenju, kjer je prišlo do brodoloma. Po brodolomu se zbudite na otoku s štirimi drugimi ljudmi okoli sebe in vi ste edini ljudje na tem otoku. Morali boste premisliti, kakšen bo vaš otok. Vaša naloga je naslednja:

- o pomislite na ime svoje države
- o kateri so vaši glavni viri
- o kateri so vaši simboli (grb, zastava itd.)?
- o kakšna je videti vaša kultura (opišite svoje običaje, povezane s praznovanji, pozdravi, oblačili itd.)?
- o načrtujte delovanje družbe – katera pravila boste upoštevali?

Ustvarjanje otoka (30 minut)

Udeleženci v svojih skupinah ustvarjajo otok in se odločajo, kakšen bo. Za ustvarjanje otoka vsaka skupina dobi flomastre in risalni list, da lahko svoje zamisli zapiše.

Premikanje in spreminjanje – obisk drugih otokov (20 minut)

Nato udeleženci dobijo navodila: pripluje križarka in iz vsake skupine izbere štiri ljudi za obisk drugih otokov. Vendar se spet rodi nevihta in skupine so zdaj mešane. Na vsakem otoku mora biti po en predstavnik vsake skupine. Naloga gostitelja na otoku je, da drugim pojasni svoja pravila, kulturo in običaje. Obiskovalci lahko postavljajo vprašanja in tako izvedo več o otoku.

Vračanje na otok (20 minut)

Udeleženci so povabljeni, da se vrnejo na svoje otoke in si izmenjujejo ugotovitve. Zdej imajo priložnost prilagoditi svoj otok in glede na to, kar so slišali, na njem nekaj spremeniti.

Razprava in povezovanje z resničnim svetom (30 minut)

Na koncu udeležence povabimo, da predstavijo svoje otoke. Po predstavitvi vsakega otoka odpremo razpravo.

- o Kako ste prišli do ideje, da ustvarite tak otok, kot ste ga predstavili?
- o Ali ste se lahko v skupini strinjali glede vsega? Kako ste rešili spore, če je do njih prišlo?
- o Za katere potrebe ste ugotovili, da so najpomembnejše pri ustvarjanju otoka?
- o Ali ste svoj otok postavili po že obstoječem modelu, ki ste ga poznali, ali pa ste se odločili, da boste ustvarili popolnoma novega?
- o Ali ste kaj spremenili, ko ste se vrnili z drugih otokov. Zakaj da ali zakaj ne?

- o Ali ste sprejeli ali spremenili prvine svoje kulture z drugimi ali ste zavrnilo vse, kar ste slišali od drugih kultur?
- o Ali ste v svoji državi uporabili kakšne metode obdavčitve?
- o Kako potem politiki sprejemajo odločitve o tem, kaj je za nas pomembno?
- o Če bi lahko to aktivnost ponovili, bi ravnali kaj drugače? Zakaj da ali zakaj ne?

Primerno za starost: 16 in več let

Aktivnost plemena

Tema: izgradnja skupinske identitete, komunikacija čez socialne razlike, trajnostni razvoj

Področje: medkulturne kompetence, državljanske kompetence, smisel za pobudo in podjetniške kompetence

Čas izvedbe: 90 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o komunikaciji čez socialne razlike;
- razpravljati o tehnikah reševanja sporov in o tem, kako spori nastajajo;
- opredeliti spore in razpravljati o pomenu komunikacije, kadar pride do spora;
- ozaveščanje o različnih načinih reševanja sporov.

Opis aktivnosti:

Cilj te aktivnosti je spoznati procese komuniciranja med skupinami in mehanizme obvladovanja, kot je posredovanje in reševanje sporov z dodeljevanjem skupne naloge in enake razdelitve virov.

Skupino je treba razdeliti na štiri ljudi, posameznike pa je treba ločiti glede na kulturne razlike.

Skupina A: derete se in vzpostavljate fizični stik ter komunicirate s kretnjami. Vaš pozdrav je, da se obrnete dvakrat in naredite korak nazaj.

Skupina B: potrebujete fizični stik, da lahko komunicirate z drugimi ljudmi, zlasti znotraj vaše skupine in drugih skupin. Vaš pozdrav je, da se rokujete.

Skupina C: govorite glasno; če drugi ne govorijo tako glasno kot vi, jih ne morete razumeti. Vaš pozdrav je trepljanje po ramenih.

Skupina D: izogibate se fizičnemu stiku. Prav tako ne morete vzpostaviti očesnega stika, ko govorite z drugimi skupinami. Vaš pozdrav je, da pokimate.

POMEMBNO: Vsaka skupina mora poznati svoj pozdrav, preden prvi pozdravi drugo skupino, značilnosti lahko prilagodimo glede na vsako skupino.

Naloga je barvanje in izrezovanje sadja, tako da dobimo pa dva plodova vsake vrste. Plodove je treba obarvati v pravih barvah in jih jasno izrezati. Banane morajo biti rumene, jagode rdeče, jabolka zelena in grozdje vijoličasto.

Potrebni materiali:

- kartica, ki opisuje značilnosti vsake skupine in njen pozdrav
- trije pari škarij
- trije označevalci (markerji) za vsako barvo (rumena, rdeča, zelena in

vijolična)

- osem kosov vsakega ploda

Porazdelite:

- A.** Dva para škarij, tri rdeče in enega zelenega označevalca, eno jagodo in dve banani
- B.** Dva zelena in dva vijoličasta označevalca, štiri banane, dve jabolki in dva grozda
- C.** Ene škarje, dve banani, tri jabolka in en vijoličasti označevalec
- D.** Tri rumene označevalce, šest jagod in tri jabolka

Navodila:

- Pojasnimo nalogo: vsaka skupina mora najti dva izrezana in obarvana ploda sadja vsake vrste. Prav tako jih morajo pokazati določeni osebi, ki se odloči, ali izpolnjujejo standard kakovosti.
- Upoštevati morajo komunikacijske značilnosti vsake skupine.
- Povejte skupinam, da imajo omejen čas, da si zapomnijo značilnosti.
- Sčasoma igro ustavimo in vprašamo skupine, kaj se je zgodilo.

Na koncu postavimo naslednja vprašanja:

- Kako se odzivamo na kulturne razlike?
Kako se počutimo glede njihovih odzivov?
- Katere mehanizme lahko uporabimo za razumevanje drug drugega? Kaj bi lahko storili za spodbujanje komunikacije?

Učitelj nato udeležencem zagotovi tehnike reševanja sporov in spregovori o različnih pristopih pri reševanju sporov. To je tudi priložnost, ko udeleženci izvedo več o mediaciji, pogajanjih in arbitraži. Obravnavamo tudi vlogo komuniciranja v sporu.

Izroček: pravila komuniciranja vsake skupine

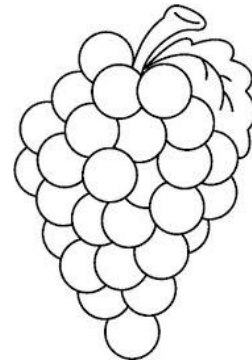
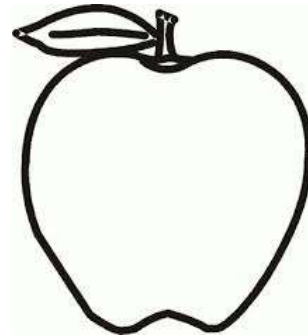
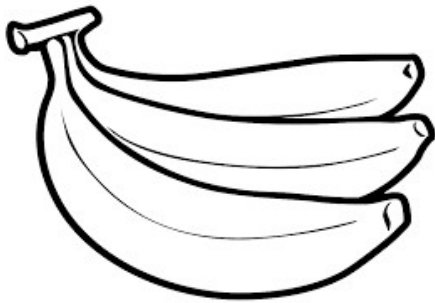
Skupina A: derete se in vzpostavljate fizični stik ter komunicirate s kretnjami. Vaš pozdrav je, da se obrnete dvakrat in naredite korak nazaj.	
Skupina B: potrebujete fizični stik, da lahko komunicirate z drugimi ljudmi, zlasti znotraj svoje skupine in drugih skupin. Vaš pozdrav je, da se rokujete.	
Skupina C: govorite glasno. Če drugi ne govorijo enako glasno, jih ne morete razumeti. Vaš pozdrav je trepljanje po ramenih.	

Skupina D: izogibate se fizičnemu stiku. Prav tako ne morete vzpostaviti očesnega stika, ko govorite z drugimi skupinami. Vaš pozdrav je, da pokimate.

Primerno za starost: 16 in več let

Izroček: Primeri plodov

Izražanje čustev in pravil

Tema: dramatizacija empatičnih odzivov

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 60 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o empatičnem odzivanju;
- razpravljati o medosebni komunikaciji in zakaj je pomembno, da jo uporabljamo v vsakdanjem življenju;
- povezati pomen neverbalne in verbalne komunikacije.

Opis aktivnosti:

Vsak udeleženec prejme listek, na katerem je napisano drugačno čustvo. Nato jih pozovemo, da čustvo podelijo s preostalimi člani skupine, ne da bi pri tem uporabili besede. Skupina mora pravilno poimenovati čustva, ki so predstavljena po obraznih mimikah in govoricah teles igralcev.

Nato udeležence razdelimo v manjše skupine, katerih naloga je ustvariti skupna delovna pravila, ki jih bo spoštovala celotna skupina. Vsaka podskupina se lahko odloči za največ tri pravila za medosebno komunikacijo in sodelovanje ter vsako izrazi v eni sami dramatizirani gesti ali interakciji brez uporabe besed, ampak le z uporabo gibov, obrazne mimike, kretenj in govorce telesa. Vsako pravilno uganjeno pravilo se doda skupnemu seznamu pravil, ki se nato uporabijo med celim usposabljanjem (lahko vključujejo pravila, kot sta poslušanje drug drugega, umikanje mobilnih telefonov, dvigovanje roke za govor, pa tudi nasmejanje, opuščanje hierarhičnih odnosov itd.).

Primerno za starost: 11 in več let

Zbiranje balonov

Tema: ustrezno reševanje konfliktnih situacij

Področje: komunikacijske kompetence, smisel za pobudo in podjetniške kompetence

Čas izvedbe: 60 minut

Posebni cilji:

- udeležence seznaniti s strategijami za reševanje sporov;
- udeležence seznaniti z asertivno, agresivno in pasivno komunikacijo v sporu;
- razpravljati o tem, kako imajo lahko različne strategije v konfliktu različne učinke;
- razpravljati o tem, kako spor najbolje rešiti.

Opis aktivnosti:

Pred prihodom skupine prostor napolnimo s približno 30 napihnjnimi baloni.

Ob prihodu vsak udeleženec dobi en balon, ki ga napihne in obdrži pri sebi. Poleg tega se udeleženci po prostoru tako posedejo, da so nekateri bližje preostalim balonom kot drugi. Potem ko so pozvani, se od udeležencev zahteva, da vstanejo s svojih sedežev in v svojih rokah v 30 sekundah zberejo čim več balonov.

Vendar trem udeležencem na skrivaj dodelimo posebne vloge:

- dva udeleženca ne sodelujeta pri zbiranju balonov; preprosto se držijo tistih, ki so jih sami napihnil, in delujejo očitno nezainteresirani do drugih balonov;
- enemu udeležencu dodelimo vlogo plenilca; prizadevati si mora s silo odvzeti balone enemu ali več udeležencem.

Po koncu aktivnosti se skupina pogovori o strategiji zbiranja balonov kot prisposobi za spopadanje s konfliktnimi situacijam na splošno. Te strategije vključujejo umik iz procesa pri pasivnem in izogibajočem se pristopu (udeleženec je s takim pristopom klavrno nagrajen), plenjenje balonov od drugih, kar pomeni agresiven pristop (udeleženec je sicer bogato nagrajen, vendar zmoti zaupanje) in samozavestni pristop, ki ga predstavlja proaktivno zbiranje balonov ob hkratnem spoštovanju prizadevanj drugih, da storijo enako.

Primerno za starost: 14 in več let

Življenjska raznolikost

Kakšne so naše podobnosti in razlike?

Tema: medsebojno spoznavanje, uvod v podobnosti in razlike

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence, državljsanske kompetence

Čas izvedbe: 45 minut

Posebni cilji:

- spoznati druge;
- razpravljati o razlikah in podobnostih, ki jih udeleženci najdejo v vsakdanjem življenju;
- razpravljati o tem, kako smo različni, vendar hkrati podobni.

Opis aktivnosti:

Udeležencem povemo, da se morajo razdeliti v pare. Vsak mora narisati Vennov diagram – vanj naj vsak par vpiše vse podobnosti in razlike, ki jih je ugotovil, s posebnim poudarkom na dejavnostih, ki jih opravljajo v šoli (na primer prostovoljstvo, akcije, projekti). Diagram nato najprej predstavijo učitelji z lastnim zgledom (na primer Martina in Domagoj oba delata v GONG-u, Martina ne je mesa, Domagoj vse je, Martina organizira proteste, Domagoj veliko prostovoljno dela). Razlike naj bodo zapisane v ločenih delih krogov; v sredini, kjer se prekrivata, pa naj bodo zapisane podobnosti.

Udeleženci lahko v diagram rišejo, nalepijo izrezke iz časopisov itd.

Nato jih pozovemo, da predstavijo najzanimivejše ugotovitve iz svojih diagramov. Ko so vse predstavljene, učitelj postavi naslednja vprašanja:

- Kaj je podobno vsem nam?
- V čem se razlikujemo?
- Zakaj imamo podobnosti in razlike? Kaj na to vpliva?
- Kaj je pomembno v medkulturnem okolju?

Primerno za starost: 14 in več let

Kdo je na sliki?

Tema: stereotipi in predsodki

Področje: medkulturne kompetence, državljsanske kompetence

Čas izvedbe: 30 minut

Posebni cilji:

- uvesti koncepta stereotipov in predsodkov
- razpravljati, zakaj je pomembno poznati svoje stereotipe in predsodke
- okrepiti zavedanje dejavnikov, ki vplivajo na stereotipe
- razpravljati o tem, kaj lahko storimo za zmanjšanje stereotipov in predsodkov

Opis aktivnosti:

Udeležence povabimo, da se sprehodijo po prostoru, v katerem bodo videli 12 slik ljudi. Njihova naloga je, da premislijo o njihovih poklicih in kako so videti. Odgovor zapišejo na samolepljivi listek in ga prepognejo. Na sliko nalepijo prepognjen listek. Postopek

ponavljamo, dokler vsi ne pregledajo vseh slik. Učitelj gre nato od slike do slike in prebere ugibanja udeležencev. Nato prebere resnične opise vsakega posameznika.

Na koncu opravimo razpravo:

- Kako ste uganili poklic ljudi?
- Na katerih merilih ste utemeljili svojo presojo (videz, domišljija, kultura, barva kože, prednosti/slabosti posameznika)?
- Zakaj je pomembno, da ne sodimo drugih ljudi na podlagi stereotipov?

Učitelj nato pojasni koncept stereotipa in predsodka, ju poveže z vajo ter pojasni, zakaj je pomembno poznati lastne stereotipe in predsodke. Udeležence prav tako povabimo v pogovor o tem, kaj lahko storimo, da bi zmanjšali stereotipe in predsodke.

PRIMERI SLIK IN OPISOV LJUDI:

José Alberto "Pepe" Mujica Cordano (rojen 20. maja 1935) je urugvajski politik, ki je bil 40. predsednik Urugvaja od leta 2010 do leta 2015. Po njegovem skromnem življenjskem slogu in donaciji približno 90 odstotkov svoje mesečne plače v višini 12.000 ameriških dolarjev dobrodelnim organizacijam, ki delajo za revne ljudi in male podjetnike, so ga opisali kot »najskromnejšega predsednika sveta«. Zase je torej ohranil 1.250

dolarjev mesečne plače. Rojen je bil v družini evropskih priseljencev – njegov oče je imel španske korenine, mati pa je bila Italijanka. Bil je gverilski borec, zaradi česar je med vojaško diktaturo v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja v zaporu preživel 13 let. Bil je minister za kmetijstvo in senator. Z ženo Lucio Topolansky (ki je tudi političarka) živita na kmetiji. Ko je postal predsednik, se z ženo nista želela preseliti v predsedniško palačo, pozimi 2012 pa se je odločil, da bo v predsedniško palačo naselil brezdomce, da ne bi zmrznili.

Forest Steven Whitaker III (rojen 15. julija 1961) je ameriški igralec, producent in režiser, najbolj znan po upodobitvi ugandskega diktatorja Idi Amina. Da bi lahko uprizoril diktatorja, se je Whitaker zredil za 25 kilogramov, se naučil igrati harmoniko in se potopil v raziskovanje. Bral je knjige o Aminu, gledal novice in dokumentarne posnetke z Aminom ter preživel nekaj časa v Ugandi, kjer se je srečal z Aminovimi prijatelji, sorodniki, generali in žrtvami. Učil se je svahili in Aminov vzhodnoafriški naglas. Za svoj nastop v vlogi ugandskega diktatorja Idi Amina v filmu Zadnji kralj Škotske, je Whitaker za glavno vlogo dobil oskarja, nagrado BAFTA, Zlati globus, nagrado nacionalnega odbora za recenzijo, nagrado Zveze filmskih igralcev in nagrade različnih kritikov.

Stephen William Hawking (Oxford, 8. januar 1942 – Cambridge, 14. marec 2018) je bil angleški teoretični fizik. Svojo univerzitetno izobrazbo je začel na Univerzi v Oxfordu pri starosti 17 let. Prvih 18 mesecev je bil z dolgočasen in osamljen. Akademsko delo se mu je namreč zdelo »smešno preprosto«. Končal je študij fizike na Oxfordu in doktorski študij na Univerzi v Cambridgeu. Hitro je postal član londonskega kraljevega društva, enega

najstarejših znanstvenih združenj na svetu. Do svoje smrti je predaval matematiko in fiziko na Univerzi v Cambridgeu. Slaven je bil zaradi prispevkov na področju kozmologije in črnih lukenj, pa tudi zaradi svojih poljudnoznanstvenih knjig o vesolju. Med mladostjo je obolel za boleznijo ALS, ki ga je postopoma ohromila. Tudi po izgubi govora je lahko še vedno komuniciral prek sintetizatorjev govora. Na srečo bolezen ni prizadela njegovih možganov. Dolgo je lahko pomembno prispeval k znanosti.

FannyAnn Viola Eddy (1974–2004) je bila aktivistka za pravice lezbijk in gejev v svoji rodni državi Sierra Leone in tudi po vsej Afriki. Leta 2002 je ustanovila Združenje lezbijk in gejev iz Sierra Leone, prvo tako združenje v Sierra Leone. Potovala je po svetu, nastopila pred Združenimi narodi in drugimi mednarodnimi skupinami o diskriminaciji in nevarnih situacijah, v katerih se znajdejo mladi iz skupine LGBT. Umorjena je bila 29. septembra 2004. Skupina vsaj treh moških je vdrla v njeno pisarno, jo zabodla in ji na koncu zlomila vrat. Za seboj je pustila desetletnega sina in partnerko Esther Chikalipa. Leta 2008 je bila v njeno čast poimenovana nagrada za poezijo FannyAnn Eddy.

Malvina Reynolds (23. avgust 1900 – 17. marec 1978) je bila ameriška folk/blues pevkica, kantavtorica in politična aktivistka, najbolj znana po svojih pesmih, zlasti »Little Boxes« in »Morningtown Ride«. Njeni starši so bili judovski in socialistični priseljenci, ki so nasprotovali vključevanju v prvo svetovno vojno. Srednja šola, ki jo je obiskovala Malvina, ji ni hotela podeliti mature, ker so bili njeni starši mirovniki in so bili proti sodelovanju ZDA v prvi svetovni vojni. Na koncu je študirala angleški jezik na Univerzi Berkley in je tam leta 1939 prejela doktorat. Pela je pesmi v zvezi z mirom,

bojkotom Nestleja, protesti v San Franciscu (ko so želeli speljati avtocesto skozi park) in človekovimi pravicami. V zgodovini glasbe je pustila pomemben pečat, predvsem zato, ker je njena umetnost obravnavala človekove pravice in diskriminacijo.

Philip Douglas Taylor (rojen 13. avgusta 1960) je angleški upokojeni profesionalni igravec pikada z vzdevkom *The Power* (Moč). Velja za največjega igralca pikada vseh časov, saj je osvojil 216

profesionalnih turnirjev, vključno s 85 velikimi naslovi in rekordnimi 16 svetovnimi prvenstvi. Ponaša se s tem, da je osvojil največ naslovov in prvenstev, bolj kot kdorkoli drug v kateremkoli športu. Šestkrat je osvojil naziv igralca leta s področja pikada (v letih 2006, 2008, 2009, 2010, 2011 in 2012) in je bil dvakrat nominiran za BBC-jevo športno osebnost leta. Taylor se je tik pred finalom svetovnega prvenstva leta 2018 odločil za upokojitev od profesionalnega pikada.

Jón Gnarr (rojen 2. januarja 1967) je islandski igralec, komik in politik, ki je bil od leta 2010 do leta 2014 župan Reykjavika. Ta slika je bila posneta med parado ponosa LGBT v Reykjaviku. Bil je znani komik in igralec, ki je svojo karierno pot začel v devetdesetih letih 20. stoletja na radiju in televiziji. Leta 2009 je ustanovil politično stranko Best Party, ki se je začela kot šala oziroma politična satira, vendar se je zaradi volilnih uspehov hitro spremenila v pravega političnega igralca.

Dominique Strauss-Kahn je francoski politik, nekdanji direktor Mednarodnega denarnega sklada (IMF) in kontroverzna osebnost v francoski socialistični stranki zaradi svoje vpletenosti v več finančnih in spolnih škandalov. Bil je profesor ekonomije na Univerzi Nanterre v Parizu. Dne 28. septembra 2007 ga je 24 izvršnih direktorjev Mednarodnega denarnega sklada izbralo za novega generalnega direktorja s podporo francoskega predsednika Nicolasa Sarkozyja. Do leta 2011 je bil direktor denarnega sklada, potem ko ga je policija v New Yorku 15. maja aretirala zaradi obtožb o spolnem napadu, ki so bile pozneje rešene na sodišču.

Malala Yousafzai (rojena leta 1997) je pakistanska učenka in aktivistka za izobraževanje žensk ter najmlajša dobitnica Nobelove nagrade, ki jo je prejela leta 2014. Znana je zaradi zagovorništva človekovih pravic, zlasti izobraževanja žensk in otrok. Leta 2009 je postala slavna, ker je BBC objavila novico o njenem življenju in delu za zagotavljanje izobraževanja za vsakogar. Leta 2012 je bila žrtev talibanskega strelca. Ustreljena je bila v glavo ter izgubila zavest in je bila v kritičnem stanju. Zdravila se je v Združenem kraljestvu, kjer so ji v glavo vsadili kovinsko ploščico, ki ji je vrnila sluh. *»Pogosto razmišljam o tem in se jasno spomnim prizora. Tudi če me bodo hoteli ubiti, jim bom povedala, da je to, kar skušajo narediti, narobe, da je izobraževanje naša temeljna pravica.«*

– Malala Yousafzai, izjava po napadu

Pakistanska vlada se je odločila, da odpre šolo za revne otroke z njenim imenom. Približno 300.000 ljudi se je podpisalo pod peticijo za nominacijo Malale za Nobelovo nagrado za mir.

.....

George Clooney (Lexington, Kentucky, 6. maj 1961) je ameriški igralec, režiser, producent, scenarist, aktivist, poslovnež in filantrop. Za svoje igralsko delo je prejel tri zlate globuse in dva oskarja. Proslavil se je z vlogo zdravnika Douga Rossa v seriji E.R. (Urgenca), pozneje pa v prvorazrednih filmih. Clooney je vedno uravnotežil svoje delo pri dobičkonosnih filmih s svojim družbenim in političnim delovanjem. Leta 2008 je postal glasnik miru Združenih narodov, kar je zelo pomembna vloga.

.....

Taylor Alison Swift (13. december 1989) je ameriška kantavtorica in igralka. Ameriški časnik New York Times je Taylor Swift opisal kot eno najboljših pop glasbenic. Rojena in odrasla je v ameriški zvezni državi Pensilvaniji, pri 14 letih pa se je preselila v Nashville, Tennessee, kjer je nadaljevala kariero v country glasbi. Podpisala je pogodbo z založbo Big Machine Records in postala najmlajša umetnica, s katero je kdajkoli podpisala pogodbo založba Sony / ATV Music. Drugi album Taylor Swift Fearless je izšel leta 2008. Z uspešnima pop-crossover singloma *Love Story* in *You Belong with Me* je Fearless postal najbolj prodajan album leta 2009 v Združenih državah. Za album je prejela štiri Grammyja, hkrati pa je postala najmlajša zmagovalka albuma leta.

Primerno za starost: 16 in več let

Seznam želja na zapuščnem otoku

Tema: skupinska razprava, komunikacija, medkulturna komunikacija, timsko delo

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence, državljanske kompetence

Čas izvedbe: 60 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o tem, kaj je pomembno zame in za druge;
- razpravljati o značilnostih medosebne komunikacije;
- razpravljati o pomenu komunikacije v medkulturnem okolju;
- ozaveščati o pomembnosti timskega dela in vlogah, ki jih imamo med delom v skupini.

Opis aktivnosti:

Udeležence razdelimo v majhne skupine, tako da nobena oseba v podskupini nima istega maternega jezika. Nato se pogovarjajo o tem, katere predmete, razen osnovnih in bistvenih, bi prinesli na zapuščen otok, pri čemer izberejo po enega iz naslednjih kategorij:

- ena knjiga,
- ena skladba,

- en luksuzni predmet.

Vsaka podskupina nato predstavi svoje izbire celotni skupini. O odgovorih se pogovorimo. Postavite lahko naslednja vprašanja:

- Kako ste se dogovorili o končnem seznamu? Kakšen je bil postopek dogovarjanja?
- Ali ste imeli različna mnenja in kako ste jih uskladili? Ste delali kot ekipa? (to lahko povežete s teorijo vlog timskega dela M. Belbina)
- Ali je vaša kultura vplivala na ustvarjanje tega seznama? Zakaj da ali zakaj ne?
- Kaj je pomembno v medosebni komunikaciji, zlasti v medkulturnem okolju?

Primerno za starost: 14 in več let

Poiščite svojo pomarančo

Tema: zavedanje o stereotipu »istosti«

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 30 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o stereotipih in predsodkih ter se bolje spoznati;
- ozaveščanje o stereotipu »istosti«;
- razpravljati o tem, kaj nas dela drugačne in kaj enake.

Opis aktivnosti:

Vsak udeleženec izvleče pomarančo iz iste vrečke pomaranč iste vrste in ima eno minuto, da jo opazuje in si zapomni njene posebnosti. Vse pomaranče nato zberemo in raztresemo po tleh, udeležencem pa skupaj damo eno minuto, da najdejo in vzamejo »svoje« pomaranče. Ker bodo pri tem najverjetneje uspešni, se bodo pogovarjali, zakaj menijo, da so lahko tako preprosto prepoznali svoje pomaranče. Nato potegnemo vzporednice med stereotipom »istosti« in pripadniki družbene skupine, ki ni njihova.

Primerno za starost: 11 in več let

Razvrščanje v skupine po barvah pik

Tema: razlike v družbi, zavedanje o težavah pri prizadevanju, da ne bi izstopali, ko ste drugačni

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 30 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o razlikah v družbi;
- ozaveščanje o težavah pri prizadevanju osebe, da ne bi izstopala, ko je drugačna;
- razpravljati o individualnosti in družbeni sprejemljivosti;

- ozaveščanje o diskriminaciji in privilegijih nekaterih posameznikov v družbi.

Opis aktivnosti:

Na čela udeležencev nalepimo samolepilne listke, medtem ko imajo zaprte oči, tako da ne vedo, katerega prejmejo. Nekatero oznake se ponovijo (na primer pet modrih oznak, pet rdečih in štiri zelene). Ko vsak udeleženec prejme oznako, vsi odprejo oči in opazijo, da imajo vsi drugi na čelih oznake. Nato jim naročimo, naj najdejo skupino, za katero menijo, da ji pripadajo, ne da bi verbalno komunicirali, in jih pustimo, da se gibljejo po prostoru in uporabijo govorico telesa, da drugim sporočajo, katere barve so njihove oznake. Postopek iskanja in razvrščanja po skupinah lahko traja do ene minute.

Vendar pa eni osebi damo oznako, ki se opazno razlikuje od vseh drugih, idealno bi bilo, če bi se lahko razlikovala tako po barvi kot tudi po obliki. Ko se razvrščanje po skupinah konča, ta oseba ostane sama, zaradi česar se verjetno sprašuje, zakaj se ni uvrstila v nobeno skupino.

Vajo nato pojasnimo celotni skupini, osebo, ki je ostala, pa vprašamo, kako se počuti. (Zelo priporočljivo je, da je udeleženec, ki ga je treba izpostaviti, tisti, ki je dovolj trden, da ne jemlje občutka zavrženosti k srcu; v nekaterih okoliščinah bi bilo morda bolje, da izločimo dve osebi z različnimi oznakami, tako da lahko na koncu naredita svojo majhno skupino). Celotna skupina nato obravnava pojem »drugosti« in družbene vplive (stigme, težave pri vključevanju), da smo drugačni (še zlasti vidno različni).

Primerno za starost: 14 in več let

Ugibanje o učiteljih

Tema: ozaveščenost o kulturno zakoreninjenih domnevah

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 45 minut

Posebni cilji:

- ozaveščanje o kulturno zakoreninjenih domnevah;
- ozaveščanje o tem, kako ustvarjamo ideje o drugih ljudeh;
- razpravljanje o tem, kako lahko naši različni dejavniki vplivajo na oblikovanje stereotipa okoli nekaterih ljudi.

Opis aktivnosti:

Učitelj se postavi pred skupino in udeležence povabi, naj ugibajo o njegovem osebnem življenju po naslednjem vrstnem redu:

1. Kje živim (v katerem mestu, v hiši ali v stanovanju)?
2. Kateri veroizpovedi pripadam?
3. Koliko jezikov govorim? Katere?
4. Kakšen avto vozim?
5. Kakšno izobrazbo imam?
6. Ali sem poročen? Ali imam otroke? Koliko jih imam, koliko so stari in katerega spola so?
7. Katere konjičke imam?

8. Kakšno glasbo poslušam?
9. Ali imam brate in sestre? Koliko jih imam, koliko so stari in katerega spola so?
10. Kakšne bi bile moje idealne počitnice?

Po vsakem krogu ugibanj udeležencev učitelj z njimi deli resnične informacije o sebi. Na koncu se pogovorimo:

- Kako ste vedeli, kaj odgovoriti na vsako vprašanje? Katere strategije ste uporabili pri ugibanju?
- Kaj je vplivalo na vaše odgovore? Kako je kultura vplivala nanje? Kaj še lahko vpliva na domneve?

Primerno za starost: 16 in več let

Družinska fotografija

Tema: spoznavanje osebnih mikrozgodovin v kontekstu različnih skupnosti

Področje: komunikacijske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 90 minut

Posebni cilji:

- deliti osebno in družinsko zgodovino;
- okrepiti skupinsko kohezijo;
- povezati osebno zgodovino z družbeno zgodovino;
- odražati zgodovino preseljevanja in medkulturnih stikov.

Opis aktivnosti:

Vsak udeleženec prinese staro (ne manj kot deset let) družinsko fotografijo bodisi v fizični ali digitalni obliki na pametni napravi. Udeležence nato razdelimo v pare in v vsakem paru si oba udeleženca medsebojno povesta kaj o svojih slikah – kdaj in kje je bila posneta, kdo je na njej, v kakšnem razmerju so te osebe do udeleženca, v kakšnem kontekstu je bila fotografija posneta, kakšen pomen ima za osebo, ki jo predstavlja. Vsak par nato dobi besedo po vrsti in vsak predstavi fotografijo druge osebe, in sicer s čim več podrobnostmi. Skupini nato predstavimo idejo o osebni in družinski zgodovini, ki se nanaša na družbeno zgodovino njihovih krajev izvora, vključno z razmišljanjem o zgodovini selitev in medkulturnih stikov.

Primerno za starost: 14 in več let

Korak za korakom

Tema: ozaveščanje o privilegiranosti in pomanjkanju, trajnostni razvoj

Področje: državljanске kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 45 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o privilegiranosti v družbi;

- razpravljati o tem, kako imajo vsi ljudje različne možnosti za polno uresničitev svojega potenciala;
- razpravljati o diskriminiranju različnih ljudi v družbi;
- razpravljati o moči in njenem vplivu v družbi;
- primerjati privilegiranost in pomanjkanje v naši okolici.

Opis aktivnosti:

Udeležencem razdelimo papirnate listke z opisi družbenih identitet. Nekatere so opisane podrobneje kot druge, vendar se vse razlikujejo po socialnih privilegijih, ki temeljijo na različnih razsežnostih, kot so starost, spol, premoženje, delo, pripadnost etnični manjšini, status priseljenca ali begunca, identiteta LGBT.

Udeleženci se z ramenom ob rami postavijo v široko vrsto. Učitelj prebere izjavo in vsak udeleženec, katerega dodeljena identiteta se ujema z izjavo, naredi korak naprej. Če se ne ujema, ostane na svojem mestu. To ponovimo za 20 izjav. Nato se udeleženci razgledajo okoli sebe in na koncu vaje ugotovijo, kje so. Na koncu njihove identitete razkrijejo in pojasnijo, ali se strinjajo z nekaterimi izjavami ali se z njimi ne strinjajo.

Primerno za starost: 14 in več let

Aktivno državljanstvo in pobuda

Aktivni mladi – zakaj biti aktivni?

Tema: aktivna udeležba, državljanska vzgoja, aktivno državljanstvo

Področje: medkulturne kompetence, državljanske kompetence, smisel za pobudo in podjetniške kompetence

Čas izvedbe: 60 minut

Posebni cilji:

- predstaviti aktivizem mladih in njegov pomen za družbo;
- predstaviti oblike aktivizma mladih;
- razpravljati o primerih aktivizma v lokalnih skupnostih;
- predstaviti primere dobre prakse;
- predstaviti Hartovo lestvico sodelovanja.

Opis aktivnosti:

Aktivnost ogrevanja (10 minut): udeležence povabimo h kresanju domislic (*brainstorming*) in k poskušanju opredelitve aktivizma. Vsak predlog zabeležimo na tabli.

Vnos podatkov o oblikah aktivizma (30 minut): učitelji povezujejo rezultate kresanja domislic in predstavijo, kaj je aktivizem in drugačna oblika aktivizma mladih, odvisno od stopnje sodelovanja. Pomemben del je tudi predstavitev Hartove lestvice udeležbe.

Primeri dobre prakse (20 minut): udeležence povabimo k izmenjavi primerov dobre prakse aktivizma v svojih skupnostih. Povabimo jih k predstavitvi svojega dela in kako to vpliv na druge.

Primerno za starost: 16 do 30 let

Upravljanje države

Tema: ozaveščenost o privilegiranosti, trajnostnem razvoju, razpoložljivosti virov, neenakosti znotraj skupnosti

Področje: državljanske kompetence, ustvarjalnost, smisel za pobudo in podjetniške kompetence

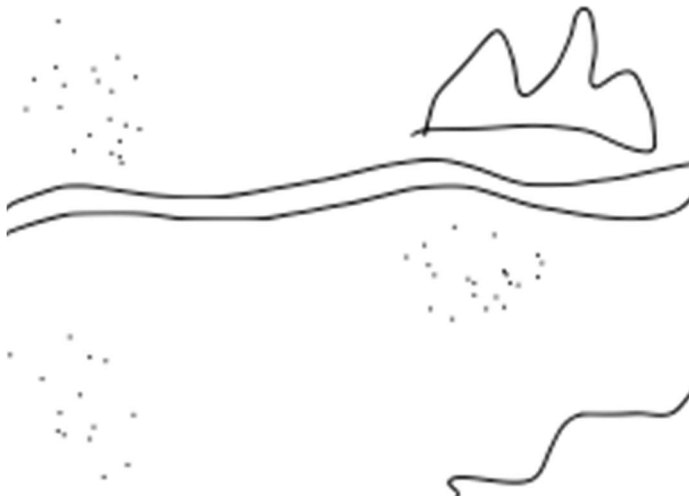
Čas izvedbe: 90 minut

Posebni cilji:

- ozaveščanje o privilegiranosti in razpoložljivosti virov;
- ozaveščanje o neenakosti znotraj skupnosti;
- pogovarjanje o lastnih potrebah glede na potrebe drugih ljudi;
- povezovanje procesov odločanja na lokalni in nacionalni ravni.

Opis aktivnosti:

Udeležence uvedemo v vajo. Razdelimo jih v skupine in jim razdelimo slike njihove zemlje.

Učitelj pojasni: vladate državi s **tremi mesti, gorovjem, dvema rekama in dostopom do morja**. Oceniti morate najpomembnejše vire, ki jih je treba razviti. Poskusite ugotoviti najboljšo strategijo. Za nakup in ustvarjanje virov imate na voljo proračun v znesku **1.200 spesov**.

Vsaka skupina prejme izroček s cenikom virov. Povabimo jih, da izberejo tisto, kar je za njihovo deželo najpomembnejše, in to razvijejo. Svoje ugotovitve lahko pripravijo na papirju, ki ga prejmejo. Na izročkih je naslednji cenik virov:

Stroški virov (na enoto):

Tovarna (F): 80 spesov

Telovadnica (G): 30 spesov

Cesta (R): 50 spesov

Umetniške in glasbene šole (Art): 30 spesov

Most (B): 20 spesov

Pristanišče (Hb): 50 spesov

Kmetijstvo (Agr): 50 spesov

Dom krajanov (Cc): 30 spesov

Osnovna šola (Ps): 40 spesov

Srednja šola (Ms): 40 spesov

Srednja šola (Hs): 50 spesov

Univerza (Un): 60 spesov

Diskoteke – pubi (Dp): 20 spesov

Lokalni zdravstveni dom (LHa): 30 spesov

Vodovod (W): 50 spesov

Bolnišnica (H): 50 spesov

Igrišče (Pg): 30 spesov

Kanalizacijski sistem (SS): 70 spesov

Hidroelektrarna (HEP): 80 spesov

Mlin na veter (Wm): 80 spesov

Kino (C): 30 spesov

Veleblagovnica (Ds): 20 spesov

Ko udeleženci opravijo svojo nalogo, jih povabimo k predstavitvi ugotovitev in pojasnilu, zakaj so se odločili za stvari, ki so jih izbrali. Na koncu se pogovorimo:

- Kakšen občutek je bil biti odgovoren za izbiro virov? Ali ste se zlahka dogovorili ali ne?
- Kakšna je bila vaša strategija?

- Ali ste izhajali iz lastnih potreb in prednostnih nalog?
- Ali so vaše prednostne naloge enake kot od drugih? Ali celo kot vladne?
- Ali imate na voljo dovolj virov, da razvijete vse, kar ste želeli? Ali lahko to povežete z odločanjem v resničnem življenju?

Primerno za starost: 16 in več let

Pravični med narodi

Tema: učenje skozi individualno biografijo in interpretacijo motivacije za ukrepanje

Področje: državljanske kompetence, medkulturne kompetence

Čas izvedbe: 90 minut

Posebni cilji:

- razpravljati o človekovih pravicah;
- ozaveščanje o individualni motivaciji za pomoč drugim;
- analizirati osebne zgodovine in ozadje v primerjavi z obvladovanjem močnih omejitev;
- razpravljati o moralnih vrednotah v družbi in jih povezati z današnjimi razmerami v Evropi in lokalnimi skupnostmi.

Opis aktivnosti:

Udeležencem razdelimo izročke z jedrnatimi besedili o nekaterih osebah, ki so prejele priznanje Pravični med narodi. Vsak izroček pripoveduje njihovo življenje pred drugo svetovno vojno, o njihovih dejanjih med vojno in o tem, kaj se jim je pozneje zgodilo, če so na voljo kakršnekoli informacije. Skupina nato premisli o motivih »svoje« osebe za zaščito Judov pred preganjanjem in iztrebljanjem z uporabo navodil, navedenih na izročkih (na primer pogum, sočutje, dolžnost, solidarnost, vera itd.).

Udeleženci analizirajo tudi, da so bili posamezniki, ki so reševali Judje, različne starosti, spola, socialnega razreda, izobrazbe, poklica, političnih prepričanj in veroizpovedi. Ugotovijo, da so ljudje sposobni sprejemati odločitve celo ob močnih omejitvah. Na koncu sledi razprava o moralnih vrednotah v primerjavi s sedanostjo.

Primerno za starost: 14 in več let

Dramska uprizoritev državljanske udeležbe

Tema: prepoznavanje in dramsko uprizorjanje formalnih in neformalnih oblik državljanske udeležbe

Področje: državljanske kompetence, medkulturne kompetence, občutek za pobudo in podjetniške kompetence

Čas izvedbe: 90 minut

Posebni cilji:

- prepoznati različne oblike državljanske udeležbe;
- okrepitev zavedanja o formalnih, neformalnih in spletnih oblikah državljanske udeležbe;

- razpravljati o različnih oblikah državljske udeležbe na nacionalni ravni.

Opis aktivnosti:

Skozi pogovor z udeleženci poiščemo različne formalne in neformalne (lahko tudi tiste, ki potekajo na spletu) oblike državljske udeležbe, ter jih uvrstimo na seznam. Ko dobimo dolg seznam formalnih in neformalnih oblik, udeležence razvrstimo po državah, iz katerih prihajajo, in se pogovorimo o nekaterih pomembnih pojavih vključevanja (na primer delo in revščina, priseljenci in begunci, trajnostni razvoj, izobraževanje in usposabljanje). Ko vsaka nacionalna skupina ustvari hitro spominsko karto teh skupin, se skupine prerazporedijo. Tokrat mora vsaka skupina sestavljati vsaj en udeleženec iz vsake sodelujoče države, nato pa jim je dana le ena od tem, da se predstavijo preostalim članom skupine. Predstavitve lahko poteka v obliki dinamične predstavitve s posterjem ali v obliki kratke dramske igre ene oblike državljske udeležbe v eni od držav. »Igralci/igralke« pojasnijo svojo igro šele potem, ko jo končajo, in pri tem lahko uporabljajo rekvizite.

Primerno za starost: 16 in več let

Dodatek 2. Viri

1. Beacco, J-C. in drugi (2016) Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education. Strasbourg: Council of Europe Publishing, dostopno na <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ae621>, nazadnje dostopano 20. junija 2018.
2. Brander, P., De Witte, L., Ghanea, N., Gomes, R., Keen, E., Nikitina, A. & Pinkeviciute, J. (2012). Compass: Manual for Human Rights Education with Young People. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
3. Cabezudo A., Christidis C., Carvalho da Silva M., Demetriadou-Saltet V., Halbartschlager F., Mihai G-P. (2012). Global Education Guidelines: A Handbook for Educators to Understand and Implement Global Education. Lisbon: North-South Centre (NSC) of the Council of Europe.
4. Catarci, M. (2015) Interculturalism in Education across Europe in Catarci M, Fiorucci Massimiliano (ur.) Intercultural Education in the European Context: Theories, Experiences, Challenges. London in New York: Routledge.
5. Cooley, R. E., Roach, D. (1984) »A Conceptual Framework«, v: *Competence in Communication: A Multidisciplinary Approach*, ur. Robert N. Bostrom (Beverly Hills, CA: Sage, 1984), 25.
6. Council of Europe (2016) Competences for democratic culture – Living together as equals in culturally diverse democratic societies, dostopno na <https://rm.coe.int/16806ccc07>, nazadnje dostopano 21. junija 2018.
7. Council of Europe (2002) *Maastricht Global Education Declaration – A European Strategy Framework For Improving and Increasing Global Education in Europe to the Year 2015*, dostopno na <https://rm.coe.int/168070e540>, nazadnje dostopano 6. junija 2018.
8. Education and Teacher Training Agency (2012) Croatian Citizenship Education Curriculum. ETTA. Croatia: Zagreb, dostopno na http://www.azoo.hr/images/Kurikulum_gradanskog_odgoja_i_obrazovanja.pdf, nazadnje dostopano 20. junija 2018.
9. European Commission (2018) Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for LifeLong Learning. EC. Belgija: Bruselj, dostopno na <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/swd-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>, nazadnje dostopano 6. junija 2018.
10. European Commission/EACEA/Eurydice, (2017) Citizenship Education at School in Europe – 2017. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, dostopno na <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6b50c5b0-d651-11e7-a506-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-56573425>, nazadnje dostopano 20. junija 2018.
11. Fundación Educativa y Asistencial Cives (2017) Peaceful Conflict Resolution: a practical and theoretical perspective. Easy-read pack. CIVES. Španija.
12. Huber, J. (ur.) Intercultural competence for all Preparation for living in a heterogeneous world, Council of Europe, dostopno na <https://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/Pestalozzi>

[2_EN.pdf](#), nazadnje dostopano 20. junija 2018.

13. Kovačić, M., Horvat, M. (ur.) (2017): From subjects towards citizens: Youth Civic Competence Development /*Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih*. Institut za društvena istraživanja i GONG. Croatia: Zagreb.
14. Šalaj, B. (2005): Political Education in Schools: Unnecessary Politisation of Education or Important Prerequisite for Democracy? Case of England / *Političko obrazovanje u školama: nepotrebna politizacija obrazovanja ili važan uvjet demokracije? Slučaj Engleske*. Politička misao, XLII, 2, str. 77–100. Hrvatska: Zagreb.
15. UNESCO (2005) Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions, dostopno na http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html, nazadnje dostopano 21. junija 2018.